Φίλον κ. Ν. Γουναράκη
Α. Α.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΥΠΟ

Α. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗ

Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΥΠΟ

Μιχαηλ Μαντζεβελακη

ΦΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ Μ. ΜΑΝΤΖΕΒΕΛΑΚΗ
1914

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
N
120

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ν. 120

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΥΡΙΚΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
758

ΤΟΜΟΣ Γ'. ΜΕΡΟΣ III.

22 ΣΕΠ. 1958

ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΕΛΗ

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ, ΚΛΗΡΟΔΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑΙ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΔΩΡΕΩΝ

ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Κωδικοποίησις κειμένης νομοθεσίας μετὰ τῶν συναφῶν διατάξεων ἑτέρων νόμων καὶ διεθνῶν συμβάσεων.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Τ. Κ. ΙΩΠΟΥΛΟΥ
ΕΚ ΔΩΡΕΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΝΤΖΕΒΕΛΑΚΗ
1914

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἡ ἔκδοσις τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Νομοθεσίας μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων ἐξηγήσεων εἰς τιμὴν εὐθυνὴν καὶ εἰς σχῆμα εὔχρηστον ἔχει ἀναγνωρισθῇ εἰς ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον, ὅτι εἶνε ἀπαραίτητος ἀνάγκη, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐπεκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Κράτους εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ ἀνάγκη αὕτη εἶνε περισσότερον καταφανὴς παρ' ἡμῖν, ὅπου οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς νομοθεσίας μας δὲν εἶνε κωδικοποιημένοι, ἀλλὰ κατατετμημένοι καὶ διεσπαρμένοι εἰς διαφόρους νόμους καὶ διατάγματα. Καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὴν ἀστικὴν καὶ ποινικὴν νομοθεσίαν ἔγιναν ἤδη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτυχεῖς προσπάθειαι πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ῥηθείσης ἀνάγκης· ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικήν μας νομοθεσίαν, ἡ ὁποία κατέστη πλέον πολύπλοκος καὶ δύσχρηστος, αἱ ὑπάρχουσαι ἐκδόσεις οὔτε ὁλόκληρον τὴν ἐν λόγῳ νομοθεσίαν περιλαμβάνουν, οὔτε συστηματοποιημέναι εἶνε, οὔτε πλουτισμέναι ἐπαρκῶς μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων ἐξηγήσεων καὶ σημειώσεων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ ἐρχόμενοι ἀναγκαίως εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ δημόσια οἰκονομικά, εἴτε πρακτικοὶ εἶνε οὗτοι, βιομήχανοι, ἔμποροι, φορολογούμενοι ἐν γένει, εἴτε ἐπιστήμονες καὶ ὑπάλληλοι, στεροῦνται πρακτικοῦ καὶ εὐχρήστου ὁδηγοῦ. Τὴν ἀνάγκην αὐτὴν ἐπιθυμοῦντες νὰ πληρώσωμεν θέλομεν προβῇ εἰς δημοσίευσιν ὁλοκλήρου τῆς οἰκονομικῆς μας νομοθεσίας κατὰ τόμους, καθ' ὃν τρόπον

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἔχει γίνῃ ἡ ἔκδοσις τῶν Ἰταλικῶν νόμων ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου *Barbèra* τῆς Φλωρεντίας καὶ τῶν Πρωσσικῶν καὶ Γερμανικῶν νόμων τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου *Guttentag* τοῦ Βερολίνου.

Τὸ ὅλον ἔργον θὰ ἀπαρτισθῇ ἐκ τῶν ἑξῆς 8 τόμων, ἤτοι:

ΤΟΜΟΣ Α'. Ὀργανισμὸς Κεντρικῆς καὶ Περιφερειακῆς Οἰκονομικῆς Διοικήσεως· ἤτοι: ὑπουργείου Οἰκονομικῶν καὶ τῶν εἰς αὐτὸ ὑπαγομένων ὑπηρεσιῶν.

ΤΟΜΟΣ Β'. Δημόσιαι κτήσεις (Διοίκησις τῶν κτημάτων τοῦ Κράτους—Ἐθνικαὶ γαῖαι—Μεταλλεῖα—Δάση—Ἁλυκαὶ — Ἰχθυοτροτροφεῖα — Ἀποκατάστασις ἐπιμόρτων καλλιεργητῶν εἰς ἰδιοκτήτας—Ἐγγυοδοσίαι ὑπὲρ αὐτῶν τοῦ Κράτους—Ἀποικισμὸς προσφύγων—Γεωργικὰ Ταμεῖα — Ὀθωμανικὴ Νομοθεσία περὶ Γαιῶν καὶ Βακουφίων).

ΤΟΜΟΣ Γ'. Ἄμεσοι φόροι:

ΜΕΡΟΣ Ι: Ἔγγειος φορολογία.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ: Φορολογία Εἰσοδημάτων.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: Φορολογία Κληρονομιῶν.

ΤΟΜΟΣ Δ'. Ἔμμεσοι φόροι:

ΜΕΡΟΣ Ι: Δασμολόγιον, τελωνειακὸς ὀργανισμὸς καὶ συναφεῖς τελωνιακοὶ Νόμοι.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ: Μονοπώλια.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: Τέλη Χαρτοσήμου, λοιποὶ ἔμμεσοι φόροι καὶ Λαχεῖον Ἐθνικοῦ Στόλου.

ΤΟΜΟΣ Ε'. Δημόσιον Χρέος καὶ Διεθνὴς Οἰκονομικὸς Ἔλεγχος.

ΤΟΜΟΣ ΣΤ'. Νομοθεσία Εἰσπράξεως Δημοσίων Ἐσόδων καὶ Δημόσιον Λογιστικόν.

ΤΟΜΟΣ Ζ'. Συντάξεις.

ΤΟΜΟΣ Η'. Νομισματική, Τραπεζιτικὴ νομοθεσία καὶ Χρηματηστήριον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἐπροτιμήσαμεν ν' ἀρχίσωμεν τὸ ἔργον διὰ τῆς ἐκδόσεως ***τοῦ III μέρους τοῦ Γ' τόμου, τοὐτέστι τῆς φορολογίας τῶν κληρονομιῶν,*** τοῦτο δὲ ὄχι μόνον ἕνεκα τῆς ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος τῆς νομοθεσίας περὶ φορολογίας τῶν κληρονομιῶν, κληροδοσιῶν καὶ αἰτίᾳ θανάτου δωρεῶν, ἀποτελούσης τὴν βάσιν τῆς ἀμέσου φορολογίας, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῶν γενομένων ἐσχάτως μεταβολῶν αὐτῆς διὰ τοῦ Νόμου ΓΤϟΑ': 1909 καὶ πρὸς τούτοις ἕνεκα τῆς ἐκδηλωθείσης τάσεως παρὰ τῆς Βουλῆς πρὸς ἐπέκτασιν τῆς φορολογίας τῶν κληρονομιῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἀμέσων κατιόντων α' βαθμοῦ (ὅρα ἔκθεσιν εἰσηγητοῦ κ. Δεμερτζῆ ἐν σελ. 53 ἐπ. τόμ. Α') καὶ τῆς ἐπιδράσεως τὴν ὁποίαν θὰ ἀσκήσῃ ἡ ἐπὶ νέων βάσεων ῥύθμισις τῆς φορολογίας τῶν κληρονομιῶν ἐπί τε τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς καὶ ἐπὶ τῆς λοιπῆς ἀμέσου καὶ ἐμμέσου φορολογίας.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦ νὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐπιβαλλομένην μεταρρύθμισιν τοῦ τμήματος τούτου τῆς ἀμέσου φορολογίας καὶ τὴν κωδικοποίησιν αὐτοῦ, προὐτάσσομεν τῆς νομοθεσίας περὶ φόρων καὶ τελῶν κληρονομίας καὶ τῶν συναφῶν αὐτῇ νόμων καὶ διεθνῶν συμβάσεων, κριτικὴν καὶ δογματικὴν μελέτην περὶ τῆς φορολογίας των κληρονομιῶν ἐν γένει καὶ ἐν Ἑλλάδι, τῆς τελευταίας συνταχθείσης παρὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κυρίου Α. Μ. Ἀνδρεάδη, ἐξ ἀφορμῆς ἐκδηλωθείσης ὑπ' ἐμοῦ κριτικῆς τῶν προτεινομένων παρ' ἐμοῦ δημοσιονομικῶν, νομικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων ἐν τῇ φορολογίᾳ τῶν κληρονομιῶν, παρ' ἐπιστήμονος τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ καθηγητοῦ τοῦ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ς'.

Πανεπιστημίου, εἰς ὃν ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τοὺς κόπους εἰς οὓς ὑπεβλήθη κατὰ Μάϊον 1913 πρὸς διατύπωσιν τῆς μελέτης του.

Ἀθῆναι 30η Μαΐου 1914.

Γ. ΜΟΥΡΙΚΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

I

ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ

ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ*

---

* Ὑπὸ τοῦ Κυρίου Α. Μ. Ἀνδρεάδη, Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Μεγάλης χαρᾶς ἀφορμὴ διὰ τοὺς περὶ τὴν Δημοσίαν Οἰκονομίαν ἀσχολουμένους εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον δεικνύουσιν οἱ ὑπάλληλοι τῆς Οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας καὶ διὰ τὴν θεωρητικὴν ἄποψιν τῶν δημοσιονομικῶν ζητημάτων, καὶ ἡ ὁσημέραι διαδιδομένη ἕξις νὰ συνεισφέρωσι καὶ διὰ τοῦ καλάμου εἰς τὴν προαγωγὴν αὐτῶν.

Ὄντως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὰ ὁσημέραι πυκνούμενα ἔργα τοῦ Κου Κοφινᾶ, ἅτινα προϊόντος τοῦ χρόνου θὰ καταστῶσι πλήρης ὁπλοθήκη διὰ τὸν θέλοντα νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰ τοῦ φορολογικοῦ μας συστήματος, προσετέθησαν αἱ διάφοροι μελέται τοῦ κ. Σαμίου περὶ δασῶν, ἡ τοῦ κ. Μπαρλᾶ περὶ φορολογικοῦ συστήματος ἐν Τουρκίᾳ, ἐκείνη τοῦ κ. Ἀναστασιάδου περὶ Δημοσίων Κτημάτων, αἱ ποικιλώταται διατριβαὶ αἱ κοσμοῦσαι τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Γούναρη ἱδρυθὲν Δελτίον τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, κτλ. κτλ.

Εἶναι δὲ τὸ γεγονὸς τοῦτο διὰ τὸν ἐπίστήμονα ἀφορμὴ μεγάλης χαρᾶς καθ' ὅσον οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι ἔχουσι φῶτα ὧν στερεῖται καὶ ὁ ἐπιμελέστερος τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημόνων. Κυρίως δὲ, προκειμένου περὶ ἐπιστήμης ἐχούσης ἐθνικὸν χαρακτῆρα, εἶναι εἰς θέσιν κάλλιον παντὸς ἄλλου νὰ ἴδωσι ποῖα τὰ προσαρμοζόμενα εἰς τὴν φύσιν, εἰς τὰ ἤθη, εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ μέτρα καὶ ποῖα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μή. Ἀφ' ἑτέρου ὑπάλληλοι ἄγευστοι τῆς θεωρητικῆς ἀπόψεως τῶν ζητημάτων δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τοὺς παλαιοὺς ἐμπειρικοὺς ἰατρούς· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ ταχέως καθίστανται μισονεϊσταὶ καὶ ἀντιδραστικοὶ ἀποτελοῦντες συχνάκις τὸ κύριον πρὸς δημοσιονομικὰς μεταρρυθμίσεις ἐμπόδιον.

Τοῦ πόσον δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡ τέχνη εἰς τὴν ἐπιστήμην, ζῶσαι ἀποδείξεις εἶναι ὁ Stourm καὶ τόσοι ἄλλοι ἔγκριτοι δημοσιονόμοι οἵτινες τὸ πλεῖστον τοῦ βίου των διήνυσαν ἐν τῇ οἰκονομικῇ ὑπηρεσίᾳ. Ὅτι δὲ ἡ ἐπιστήμη δὲν δικαιοῦται νὰ καταφρονήσῃ τὴν τέχνην ἔδειξεν ὁ Ἄδαμ Σμὶθ, περατώσας τὸν μακρὸν καθηγητικὸν βίον του ὡς ἐπόπτης τῶν τελωνείων Σκωτίας *.

*
* *

---

* [Ὁ Ἄδαμ Σμὶθ, ἡ μεγαλητέρα φιλοσοφικὴ καὶ οἰκονομολογικὴ διάνοια τοῦ 18ου αἰῶνος ἐδίδαξε κατὰ τὸ 1748 εἰς Ἐδιμβοῦργον μαθήματα φιλολογίας, κατὰ τὸ 1751 εἰς Γλασκόβην λογικῆς καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἠθικῆς φιλοσοφίας κατὰ συνέχειαν ἐπὶ 13 ἔτη. Τὸν Πολιτικὴν δὲ Οἰκονομίαν ἀντελαμβάνετο ὡς τμῆμα τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας. Συνέγραψε κατὰ τὸ 1759 τὴν θεωρίαν τῶν ἠθικῶν αἰσθημάτων· διέμενε κατὰ τὸ 1764 - 1766 ἐν Παρισίοις ἀναστρεφόμενος τοὺς Γάλλους φυσιοκράτας οἰκονομολόγους Turgot καὶ Quesnay. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν γεννέτειράν του χώραν Kirkaldy τῆς Σκωτίας, ἐδημοσίευσε κατὰ τὸ 1776 τὸ βιβλίον του «Ἔρευνα περὶ τῶν αἰτίων καὶ περὶ τῆς φύσεως τοῦ πλούτου τῶν Ἐθνῶν» ἀκριβῶς ἵνα πολεμήσῃ τὰς ἰδέας τῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς καὶ νὰ στηρίξῃ τὴν περίφημον θεωρίαν του περὶ τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ, ὡς συντελοῦσαν εἰς τὴν εὐημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐξ ἐκτιμήσεως πρὸς τὸν Smith ἡ Σκωτικὴ Κυβέρνησις κατὰ τὸ 1779 διώρισεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐπικερδεστάτην ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐπόπτου τῶν Τελωνείων τῆς Σκωτίας· ὅρα βιογραφίαν τοῦ Σμὶθ ὑπὸ Cousin σελ. VI - XVI.

Εὐκτέον ἤθελεν εἶσθε ἂν ἀνελάμβανε τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ἢ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας—ἐφ' ὅσον ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία δὲν εἶνε

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὑπὸ τῶν ἀληθειῶν τούτων ἐμπνέεται ὁ ἐν Ἰταλίᾳ μὲν συμπληρώσας τὰς σπουδάς του, ταχέως δὲ ἐν τῇ οἰκονομικῇ ὑπηρεσίᾳ προαχθεὶς κ. Γ. Μουρίκης. Οὗτος ἐδημοσίευσεν ἤδη παραδόσεις Πολιτικῆς Οἰκονομίας (*), ἤδη δὲ, ὀλίγους μῆνας ἀφ' οὗ προεχειρίσθη Οἰκονομικὸς ἔφορος Ἀττικῆς, δημοσιεύει ἑρμηνείαν τοῦ φόρου καὶ τῶν τελῶν τῶν κληρονομιῶν, ὡς καὶ μελέτην περὶ τῶν ἐπενεκτέων εἰς τὴν φορολογίαν τῶν κληρονομιῶν μεταρρυθμίσεων.

Μέγα μέρος τῆς μελέτης τοῦ κ. Μουρίκη ἀφορᾷ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ ἐφοριακοῦ μας συστήματος. Ταύτην πολλοὶ κρίνουσιν ἀπαραίτητον. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ ἔφορος εἶναι παρ' ἡμῖν ὑπεράγαν βεβαρυμένος καὶ ἐπεφορτισμένος μὲ ἀντιφατικὰ ἔστιν ὅτε καθήκοντα. Μόνοι ὅμως οἱ ἐκ τῆς πείρας διδαχθέντες δύνανται λυσιτελῶς νὰ ἐκφέρωσι κρίσιν περὶ τῶν γνωμῶν τοῦ συγγραφέως.

Τὸ κατ' ἐμὲ θὰ περιορισθῶ σήμερον εἰς τὴν φορολογίαν τῶν κληρονομιῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ οὐσιωδέστατον τοῦτο ζήτημα εἶναι ἀνεπαρκῶς γνωστὸν παρ' ἡμῖν, νομίζω χρήσιμον νὰ προβῶ εἰς συστηματικὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ, συζη-

---

δυνατὸν νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ ἀσκόπως δαπάνας, ἐλλείψει καταναλωτῶν— νὰ μετέφραζε τὰ κλασικὰ Οἰκονομολογικὰ ἔργα πρὸς ὤθησιν τῶν ἑλλήνων ἐπιστημόνων εἰς σοβαρὰς οἰκονομολογικὰς μελέτας, εἰς ἃς δὲν καταγίνονται ἐλλείψει καὶ καταλλήλων βιβλίων εἰς τὴν πάτριον γλῶσσαν. Εἰς τοιαύτην ἐπιστημονικὴν ὤθησιν ἐν Ἰταλίᾳ συνετέλεσεν ἡ κολοσσιαία βιβλιοθήκη τοῦ Οἰκονομολόγου, ἐν ᾗ ὑπάρχουν ἐν μεταφράσει ὅλα τὰ σπουδαῖα κοινωνιολογικὰ καὶ οἰκονομολογικὰ ἔργα. ***Σημείωσις Γ. Μουρίκη***].

(*) ***Σεοιχεῖα Οἰκονομικῆς.*** Κατὰ τὰς παραδόσεις κ. Γ. Μουρίκη ἐν τῇ ἐμπορικῇ Σχολῇ Πειραιῶς ὑπὸ Φιλιπακοπούλου καὶ Βογιατζῆ. Ἀθῆναι 1911.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τῶν ἐφ' ὅσον συναντῶ αὐτὰς καὶ τὰς γνώμας τοῦ κ. Μουρίκη:

Πρὸς μεθοδικωτέραν μελέτην τοῦ θέματος θὰ ὁμιλήσωμεν

Α') Περὶ φορολογίας τῶν κληρονομιῶν ἐν γένει,

Β') » » » » ἐν Ἑλλάδι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

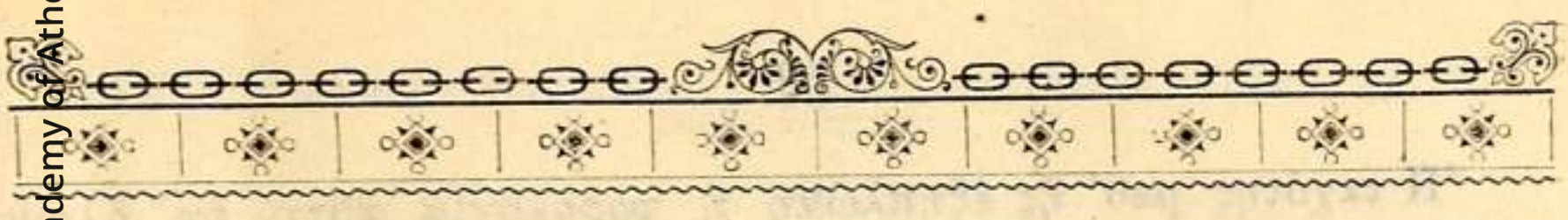

Α'.

ΠΕΡΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

Ἐὰν ἐξαιρέσῃ τις τὸν φόρον τοῦ εἰσοδήματος δὲν ὑπάρχει φόρος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγράφησαν ὑπ' ἐσχάτων τόσα ὅσα ὁ φόρος τῶν κληρονομιῶν [1]).

1) Διὰ τοῦτο δύσκολον ἐὰν ὄχι ἀδύνατον νὰ καταστρωθῇ πλήρης βιβλιογραφία τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐκδοθέντων εἰδικῶν συγγραμμάτων. Ἐκ τούτων δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ συμβουλευθῇ κατὰ προτίμησιν τὰ ἑξῆς:

Γ. Ν. Κοφινᾶ: ***Περὶ τῆς φορολογίας τῶν κληρονομιῶν***, Ἀθήνησι 1911. Μελέτη ἐξαίρετος, ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀπὸ ἑλληνικῆς ἀπόψεως διερεύνησιν τοῦ θέματος, ἀλλὰ περιλαμβάνουσα καὶ πλήρη αὐτοῦ ἐξέτασιν ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως.

G. von Schanz, ἐν λέξει Erbshafstssteuer ἐν τῷ Handwörterbuchl τοῦ Conrad (τόμ. γ' ἔκδ. τρίτη σελ. 1049 - 1091)—βλ. καὶ πολυτιμωτάτην μονογραφίαν τοῦ αὐτοῦ Zur Geschichte und Theorie der Erbschafststeuer, ἐν Finanz-Archiv 1900 (σελ. 1 κέξ.) καὶ 1901 (σελ. 533 κέξ.).

Nina: L'imposta di successione nella scienza, nella storia e ne diritto Italiano 1902 ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Digesto Italiano Marsili - Libbeli: La natura dell imposta sulle successioni Τωρῖνον 1904. West: The inheritance Tax β' ἔκδοσις Νέα - Ὑόρκη 1908.

J. Ybarnegaray: Etude critique de l'impôt progressif sur les successions Παρίσιοι 1910.

Περὶ τῆς φορολογίας τῶν κληρονομιῶν ἐν Αἰγύπτῳ βλ. τὸν Wilcken: Griechischen Ostraka in Aegypten τόμ. α' σελ. 345 καὶ 468 τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1899. Τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐξεδόθη ἐσχάτως καὶ β' ἔκδοσις.

Περὶ τῆς ῥωμαϊκῆς φορολογίας πολλαὶ ἐγράφησαν ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ πραγματεῖαι, Μία τῶν τελευταίων εἶναι ἡ ἐναίσιμος διατριβὴ τοῦ κ. Henri Guilland: Etude sur la vicesima hereditatum (Παρίσιοι 1895).

Περὶ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν κυριωτέρων συγχρόνων νομοθεσιῶν δίδομεν παρακατιόντες πληρεστέρας βιβλιογραφικὰς πληροφορίας.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἡ ταχύτης μεθ' ἧς ἐξηπλώθη ἡ φορολογία αὕτη ἐφ' ὅλων σχεδὸν τῶν πολιτειῶν, ἡ καταπληκτικὴ ἀνάπτυξις ἣν ἔλαβεν ἐν Γαλλίᾳ [1]), Ἀγγλίᾳ [2]) καὶ Γερμανίᾳ [3]) καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πολιτικοὶ ἀγῶνες οὓς ἐγέννησεν ἐν ταῖς δύο τελευταίαις τῶν χωρῶν τούτων προεκάλεσαν τὴν γενικὴν προσοχήν.

§ 1. *Ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τοῦ φόρου.*

Ταῦτα εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα. Καὶ δή

Α') Ἀπὸ ταμιευτικῆς ἀπόψεως.

Ἡ παραγωγικότης καὶ ἡ ἐλαστικότης. Ὁ φόρος εἶναι παραγωγικὸς ἰδίᾳ ἀπό ἑνὸς αἰῶνος ὁπότε ἡ αὔξησις καὶ ἡ συσσώρευσις τοῦ πλούτου ηὔξησε καταπληκτικῶς τὴν κληρονομικὴν ὕλην. Εἶναι δὲ καὶ ἐλαστικὸς διότι αὐξάνοντος σχεδὸν ἀπανταχοῦ τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου δέον ν' αὐξάνωσιν αὐτομάτως αἵ τε κληρονομίαι καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν πρόσοδοι.

Ἀμφότερα τὰ προσόντα ταῦτα εἶναι ἀναμφισβήτητα καὶ μόνον ὡς θὰ ἴδωμεν παρακατιόντες τὸ ἀμέτρως βαρὺ τῆς φορολογίας κατώρθωσεν εἴς τινας χώρας νὰ τὰ μειώσῃ [4]).

---

1) Περὶ μὲν τῶν πρώτων νόμων βλέπε E. Besson : La réforme des successions et donations Παρίσιοι 1902, περὶ δὲ τῶν μεταγενεστέρων τὸν A. Scheyven: Traité des droits de successions en Belgique, France et les Pays - Bas, Βρυξέλλαι 1913, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς τελευταίας ἐκδόσεις τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Allix (γ' ἔκδοσις, 1912) καὶ τοῦ συστήματος τοῦ Leroy-Beaulieu (8η ἔκδοσις 1912).

2) Βλ. ἐν τῷ Finanz - Archiv. ἔτος XXV, 1908, τεῦχος β', πλήρη μελέτην τοῦ κ. Haensel. Περὶ δὲ τῶν τελευταίων μεταρρυθμίσεων τὸ Bulletin de statistique et de Legislation Comparée φύλλα Σεπτ. καὶ Ὀκτ. 1910.

3) Βλ, ἐν τῷ Finanz - Archiv ἔτος XXVI, 1909, τεῦχος α', τὴν μελέτην τοῦ κ. R. E. May : Zum Kampf um die Nachlassteuer καὶ τὴν διατριβὴν ἐπὶ διδακτορίᾳ τοῦ κ. G. Dayras: L'impôt successoral en Allemagne, Παρίσιοι 1910.

4) Βλ. ὅσα λέγομεν ἐν τέλει περὶ τῶν συνεπειῶν τῆς σημερινῆς μορφῆς τῆς φορολογίας.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Β'. Ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως

Ἱκανοποιεῖ τὴν κοινὴν συνείδησιν ἥτις θεωρεῖ ὅτι οὐδεὶς εἶναι δικαιότερον νὰ συνεισφέρῃ τοῦ κληρονομοῦντος, δηλαδὴ τοῦ ἀποκτῶντος ἀγαθὰ ἄνευ θυσίας, ἡ δὲ ἱκανοποίησις αὕτη εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον πλήρης καθ' ὅσον εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ἐπιπτώσεως ὅτι ὁ φόρος εἶναι ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων οἵτινες δὲν δύναται νὰ μετακυλισθῶσιν ἀπὸ τοῦ φορολογουμένου εἰς τρίτους· *εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἄμεσος φόρος* [1]).

Ἐν ᾧ δὲ οὕτω ἱκανοποιοῦνται οἱ τρίτοι ὁ καταβάλλων τὸν φόρον δὲν γογγύζει, διότι ὡς παρατηρεῖ λεπτῶς ὁ ποτὲ ἡμέτερος συμμαθητὴς νῦν δ' ἐν Παρισίοις καθηγητὴς Allix [2]) οὗτος εὑρίσκεται *εἰς στιγμὴν ψυχολογικὴν*, εἰς ὥραν δηλαδὴ καθ' ἣν δὲν ἐσυνείθισεν εἰσέτι νὰ θεωρῇ ὡς ἰδικά του τὰ κληρονομηθέντα καὶ ἔχει καὶ ἀγαθὰ διαθέσιμα πρὸς πληρωμὴν τοῦ φόρου.

Παρατηρῶ ἀμέσως ὅτι τὰ ἔκτακτα καινωνικὰ ταῦτα προσόντα τοῦ Φ. Κ. [3]) ἐνίοτε μειοῦνται ἢ καὶ ἐκμηδενίζονται.

Καὶ πάσχει μὲν τοῦτο τὸ προσὸν τῆς δικαιοσύνης ὅταν *ἐπιβάλλετα ὁ φόρος εἰς τοὺς κατιόντας*. Οὗτοι θεωροῦνται, τοὐλάχιστον εἰς τὰς χώρας ὅπου ἐπέδρασε τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον, ὅπου κρατεῖ ὁ θεσμὸς τῶν ἀναγκαίων κληρονόμων καὶ ὁ ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἀπόψεως οὐσιαστικώτερος τῆς νομίμου μοίρας, ὡς ἔχοντες εἶδος δικαιώματος συνιδιοκτησίας ἐπὶ τῆς πατρικῆς περιουσίας. Ὄντως δὲ πολλάκις συνέτεινον εἰς τὴν αὔξησιν αὐτῆς, συχνό-

---

1) Βλ. τὸ περίφημον ἔργον τοῦ Σέλιγμαν Περὶ ἐπιπτώσεως τῶν φόρων μέρος Β' κεφ' 8ον. Ἡ πλατυτέρα ἐξήγησις τῆς ἀναμφισβητήτου ταύτης προτάσεως θ' ἀπήτει ἀναπτύξεις αἵτινες δὲν εἶναι τοῦ παρόντος.

2) Βλ. τὸ προμνησθὲν Traité elementaire de Sciences des finances σελ. 497.

3) Τοῦ λοιποῦ θὰ περιορίζομαι εἰς τ' ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ Φόρου τῶν Κληρονομιῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τερον δ' ἔτι ἔζησαν ἐν μέρει τοὐλάχιστον ἐπ' αὐτῆς. Διὰ τοὺς κατιόντας ὅθεν ἡ κληρονομία δὲν ἔχει τὶ τὸ κοινὸν πρὸς κέρδος λαχείου.

Ὅσον δὲ βαρύτερος εἶναι ὁ φόρος τόσον ἡ ἐντύπωσις τῆς προσγινομένης εἰς βάρος των «δημεύσεως» εἶναι ἰσχυροτέρα. Πλὴν τὰ βαρέα τέλη ἐπιδρῶσιν ἐπίσης ἐπιβλαβῶς καὶ ἐπὶ τοῦ προσόντος τῆς προσφορότητος.

Ὅταν ἀνεξαρτήτως τοῦ βαθμοῦ συγγενείας, ὁ φόρος φθάνει εἰς 15, 20 30 %, οὐ μόνον θίγει οὐχὶ τὸ εἰσόδημα ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον (πλουτολογικὴ ἄποψις), ἀλλὰ θέτει εἰς δυσχερεστάτην θέσιν τὸν κληρονόμον ἀποροῦντα προκειμένου περὶ ἀκινήτου, βιομηχανικῆς, ἢ ἐμπορικῆς περιουσίας ποῦ νὰ εὕρῃ τόσα χρήματα. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κινητῆς ἀκόμη ἡ ὑποχρέωσις νὰ ἐκποιήσῃ ἐσπευσμένως σπουδαῖον μέρος τῶν ἀξιῶν δύναται νὰ συνεπαγάγῃ δι' αὐτὸν σπουδαίας ζημίας. Διὰ ταῦτα δὲ συμμεριζόμεθα τὴν γνώμην τοῦ κυρίου Μουρίκη καθ' ἣν ἡ τετραετὴς πρὸς ἀπότισιν τοῦ φόρου προθεσμία [1]) ἡ διδομένη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου διὰ τὰ ἀκίνητα μόνον, δέον νὰ ἐπεκταθῇ εἰς πᾶσαν κληρονομίαν [2])

Διατυπωθεισῶν τῶν δύο τούτων ἐπιφυλάξεων ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ βάρος τοῦ φόρου, ἐπανερχόμεθα εἰς τὰ προσόντα αὐτοῦ.

Γ'. Ἀπὸ Διοικητικῆς ἀπόψεως

Εὐκολία τῆς βεβαιώσεως τοῦ φόρου, τῆς ἐξακριβώσεως τῆς φορολογητέας ὕλης.

Ὁ Στοὺρμ εἰκωνικώτατα παριστᾶ τὴν κατάστασιν λέγων ὅτι «αἱ κληρονομίαι ἀφ' ἑαυτῶν οὕτως εἰπεῖν προσφέρονται εἰς τὸν εἰσ-

---

1) Ἐν Γερμανίᾳ εἶναι δεκαετής. Ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1911, ποικίλει μεταξὺ 1 καὶ 3 ἀναλόγως τοῦ ὀφειλομένου ποσοστοῦ.

2) Τὸ δημόσιον δὲν δύναται νὰ ὑποστῇ ἐκ τούτου οὐδεμίαν ζημίαν, ἅτε προαπαιτουμένης ἐγγυήσεως καὶ τρέχοντος τοῦ τόκου τῶν ὀφειλομένων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τράκτορα». Ὄντως ἡ ἰδέα τῆς κληρονομίας συνδυάζεται πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἀπογραφῆς. Οἱ φόροι τοῦ κεφαλαίου ἢ τοῦ εἰσοδήματος γεννῶσι δυσχερείας, διότι ὑποθέτουσι πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς φορολογητέας ὕλης τὴν ἀνάμιξιν εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις τοῦ φορολογουμένου, τὴν μεταβολὴν τοῦ εἰσπράκτορος εἰς ἱεροεξεταστήν. Ἐδῶ ὅμως ἡ ἀνάκρισις πηγάζει ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ ἐπιβάλλεται ὑπ' αὐτῶν. Ὅπως ἔλεγεν τῷ 1901 ὁ εἰσηγητὴς τῆς πλειονοψηφίας Lourties, ἡ γαλλικὴ γερουσία ἀποκρούει μὲν τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος διότι εἶναι ἱεροεξεταστικὸς (inquisitoire) στέργει ὅμως τὴν ψήφισιν τοῦ νέου νόμου τῶν κληρονομιῶν διότι οὗτος, καίπερ προοδευτικός, δὲν παρουσιάζει τὸ μειονέκτημα τοῦτο.

Ἡ ἄποψις αὕτη τοῦ Φ. Κ. ἀποκαλύπτει καὶ ἕτερον σπουδαῖον αὐτοῦ προσὸν ἀπὸ *ἀπόψεως τῆς φορολογικῆς ἰσότητος*.

Ἀρκούντως κοινὴ ἀξίωσις κρατεῖ ὅπως τὰ ἐξ ἐργασίας προερχόμενα εἰσοδήματα φορολογοῦνται ὀλιγότερον ἢ τὰ τοῦ κεκτημένου πλούτου. Ἡ ἀξίωσις αὕτη δὲν εἶναι ὅσον δικαία φαίνεται (χήρα καὶ ὀρφανὰ ἔχοντα λ. χ. 10,000 δρ. εἰσόδημα εἶναι συμπαθέστερα καλικελάδου ὑψιφώνου λαμβάνοντος τὸ ποσὸν τοῦτο ὁσάκις εὐδοκήσῃ νὰ τραγουδήσῃ τὴν *Μποὲμ* ἢ τὸν *Ριγολέττον*), προσκρούει δ' εἰς δυσκολίας περὶ τὴν ἐφαρμογὴν προκειμένου περὶ *μικτῶν εἰσοδημάτων*, (1) ὡς ἐπίσης καὶ εἰς ὄχι μικρᾶς ἀντιρρήσεις ἀρχῆς, παρατηρουμένου πρὸ παντὸς ὅτι ἐὰν προσωρινὰ εἶναι τὰ ἐξ ἐργασίας εἰσοδήματα προσωρινὴ καὶ ἡ φορολογία· τοὐναντίον διηνεκὴς εἶναι ἡ τῶν διηνεκῶν εἰσοδημάτων.

Ἐν τούτοις ἡ ἐργασία παραμένει καθ' ἑαυτὴν συμπαθεστέρα καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραγνωρισθῇ ὅτι ὁ ἐργαζόμενος ἔχει νὰ

1) Λ. Χ. κληρονομήσας τεχνοστάσιον κερδίζει 25000 δρ. ἐτησίως· ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τί ἀντιπροσωπεύει ὄντως τὰ εἰσοδήματα τοῦ τεχνοστασίου καὶ τί τοὺς προσωπικοὺς αὐτοῦ κόπους. Σημειωτέον ὅτι ὑπὸ ἄλλον διευθυντὴν ἡ αὐτὴ βιομηχανία δύναται ν' ἀποδώσῃ 50,000 δρ. ἢ νὰ καταλήξῃ εἰς πτώχευσιν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μεριμνήσῃ καὶ περὶ τῆς αὔριον (ἀποταμίευσις). Ἡ λύσις τοῦ διλήμματος εὕρηται ἐν τῷ φόρῳ τῶν κληρονομιῶν. Τοῦτο ἔθηκεν ὡς ἀρχὴν ὁ Γλάδστων (1) λέγων ὅτι τὸ μὲν ποσοστὸν τοῦ φόρου τοῦ εἰσοδήματος δέον νὰ ᾖ ἀνεξάρτητον τῆς φύσεως τούτου, ὁ δὲ κεκτημένος πλοῦτος δέον νὰ φορολογεῖται, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἤδη φορολογουμένου εἰσοδήματος αὐτοῦ, δι' ἰδιαιτέρου φόρου· ὁ δὲ πρὸς τοῦτο καταλληλότερος εἶναι ὁ Φ. Κ. (2).

Πάντοτε ἐκ τοῦ αὐτοῦ γεγονότος, τῆς εὐκόλου βεβαιώσεως τῆς φορολογητέας ὕλης πηγάζουσι καὶ δύο ἄλλαι ἔμμεσοι πλὴν ἄξιαι λόγου ὑπηρεσίαι ἃς προσφέρει ὁ Φ. Κ., τὴν μὲν εἰς τὴν *δημοσιονομικὴν διοίκησιν*, τὴν δὲ εἰς τὴν *Στατιστικήν*.

Ἡ προσφερομένη εἰς τὴν διοίκησιν ὑπηρεσία ἔγκειται εἰς τὸν ἔλεγχον ὃν συνεπάγεται ἡ ἀπογραφή. Καὶ πράγματι εἶναι εὔκολον εἰς τὸν ζῶντα ν' ἀποκρύψῃ μέρος τῆς περιουσίας του. Ὅταν ὅμως κατέλθει «*γυμνός τε ξηρός τε κατ' ἀσφοδελὸν λειμόνα*» τὸ δημό-

---

1) Ὁ διάδοχος τοῦ Γλάδστωνος Ἄσκουϊθ παρεγνώρισεν ἐπ' ἐσχάτων (τῷ 1907) τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐλαττώσας τὸ ποσοστὸν τοῦ income-tax διὰ τὰς προσόδους τῆς ἐργασίας. Ἐκάλυψε δὲ μάλιστα τὴν ἐκ τῆς μεταρρυθμίσεως ἐπελθοῦσαν ἐλάττωσιν προσόδων δι' αὐξήσεως τοῦ Φ. Κ. Κατὰ δὲ τὴν εἰσήγησιν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1913 - 1914, ἡ ἐλάττωσις αὕτη ἀνέρχεται εἰς τὰ ἑξῆς ποσὰ (βλ. τὸν λόγον τοῦ κ. Λόϋδ - Τζώρτζ, τῆς 10]23 Ἀπριλίου 1913, εἰς τὰ στενογραφημένα πρακτικὰ τῶν Τάϊμς τῆς 24 Ἀπριλίου).

1907 - 8	1,185,666 Λ. Στ.
1908 - 9	1,257,399 » »
1909 - 10	2,145,730 » »
1910 - 11	2,169,845 » »
1911 - 12	2,215,000 » »
1912 - 13	2,290,000 » »

ὥστε ἡ ἐλάττωσις ὑπολογίζεται διὰ τῶν τρέχουσαν χρῆσιν ἄνω τῶν 5 7 ἑκατ. φρ. Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τοῦ 1909 - 1219 ηὐξήθη ὁ φόρος διὰ τὰ ἐκ κεκτημένου πλούτου προερχόμενα εἰσοδήματα ἀπὸ 1 σελίνιον εἰς 1 $^1/_6$ σελινίου κατὰ λίραν στερλίναν (σχεδὸν 6 $^0/_0$).

2) Βλ. τὴν ἡμετέραν μελέτην ὁ ***Γλάδστων Οἰκονομολόγος***, Ἀθῆναι 1910 σελ. 40—41.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

μον θὰ ἐξακριβώσῃ τί εἶχε καὶ θὰ ἀποζημιωθῇ διὰ τὴν γενομένην εἰς βάρος του λαθροχειρίαν. (1)

Γνωστὴ ἐξ ἄλλου τυγχάνει ἡ μέθοδος ἣν ἐγκαινίασεν ὁ de Foville καὶ ἠσπάσθησαν πλεῖστοι ἄλλοι μεγάλοι στατιστικοὶ (λ. χ. ὁ Bodio) τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κληρονομιῶν. Ἀλλὰ τὴν *ἐνιαύσιον κληρονομικὴν δόσιν* (annuité successorale) δὲν γνωρίζομεν εἰ μὴ χάρις εἰς τὸν φόρον τῶν κληρονομιῶν.

Εἰς ταῦτα τὰ προσόντα ἡ σχολὴ τῶν ἀπὸ καθέδρας σοσιαλιστῶν προσθέτει καὶ ἕτερα.

Ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῆς δημοσιονομίας (finance sociale).

Ὁ προοδευτικὸς Φ. Κ. εἶναι πρὸς μείωσιν τῶν κοινωνικῶν διαφορῶν προκριτότερος τοῦ φόρου τοῦ εἰσοδήματος τοῦ μοιραίως πιεστικοῦ καὶ μὴ δυναμένου νὰ διακρίνῃ εὐκόλως μεταξὺ τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἐκ κεκτημένου πλούτου πηγαζόντων καὶ τῶν λοιπῶν. Ἐδῶ ὁ κεκτημένος πλοῦτος εἶναι αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον τῆς φορολογίας, δύναται ὅθεν νὰ ἐπιδιωχθῇ προχείρως ἡ μείωσις τῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων τάξεων διαφορῶν. Ἐπὶ πλέον παρακωλύεται ὁ σχηματισμὸς τάξεων ἀργῶν, ζωσῶν *παρασιτικῶς* εἰς βάρος τῆς λοιπῆς κοινωνίας (2). Ἡ ὕπαρξις τοιούτων τάξεων

---

1) Ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, κατὰ τὸν West (ἐν. ἀνωτ. σελ. 204) αἱ φορολογικαὶ ὑπεκφυγαὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ κινητοῦ πλούτου εἶναι πολὺ συχναί, ἐντεῦθεν καὶ ἡ διάδοσις τοῦ Φ. Κ. ὡς καὶ ὁ συχνὸς περιορισμός του εἰς μόνας τὰς κινητὰς περιουσίας. Ἀνώτατος οἰκονομικὸς ὑπάλληλος τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης ὑπεστήριξε τὴν ἀνάγκην προοδευτικῆς φορολογίας ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὅσον μεγαλείτερον εἶναι τὸ εἰσόδημα τόσον αἱ ὑπεκφυγαὶ ἦσαν εὐκολώτεραι καὶ συνεπῶς μεγαλείτεραι.

2) Αὗται ἀποτελοῦνται ἀπὸ τοὺς κοινῶς κληθέντας *κυφῆνας* «Ἐπάγγελμα» πρὸς ὃ ὁμολογουμένως πλεῖστοι αἰσθάγονται ὁρμέμφυτον ῥοπήν. Ὡς λέγει ὁ Φασουλῆς φιλοσόφος (σελ. 77 α΄ ἔκδ. Ἀθῆναι 1891) πρὸς τὸν Ἄνθρωπον

Οὔ! νὰ χαθῇς κηφηναριό, στῶν μελισσῶν τὸ σμῆνος
ἐσὺ ζηλεύεις μοναχὰ τὴν θέσιν τοῦ κυφῆνος.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

κινεῖ ὄντως τὴν ἀγανάκτησιν πάσης εὐγενοῦς ψυχῆς διὰ τοῦτο δὲ βλέπομεν τοῦ Στουάρτ Μιλλ κατ' ἀρχὴν ἔχθιστον τῇ προοδευτικῇ φορολογίᾳ παραδεχόμενον ἐξαιρετικῶς ταύτην ἐπὶ τοῦ Φ. Κ. (βλ. Principles, βιβλίον Β΄ κεφ. II).

§ 2. *Ἐλαττώματα τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν.*

Ἀπὸ *θεωρητικῆς* ἀπόψεως ἐξεταζόμενος ὁ Φ. Κ. ἔχει ἐλαττώματα ὀλίγα καὶ εὐκόλως διορθωτέα· ὑπεδείξαμεν ἤδη δύο ἐξ αὐτῶν ὑποδεικνύοντες συνάμα πῶς θεραπεύονται (βλ.ἀν. σελ. 13 - 14), ἰδοὺ δύο ἑτέρα

α΄) Ὅτι εἶναι *πλουτολογικῶς ἐπιβλαβὴς*, καθ' ὃ τείνων νὰ μειώσῃ τὸ προωρισμένον πρὸς παραγωγὴν κεφάλαιον.

β΄) Ὅτι εἶναι *ἄνισος*, διότι αἱ μεταβιβάσεις ἐπέρχονται κατ' ἄνισα διαστήματα. Φέρ' εἰπεῖν κληρονομία τις διανέμεται μεταξὺ δύο ἐξαδέλφων· ὁ εἷς εἶναι 70 ἐτῶν ὁ ἕτερος 20· προφανὲς ὅτι ἡ μερὶς τοῦ πρώτου θὰ ὑποπέσῃ ἅπαξ καὶ δὶς ἴσως καὶ τρὶς εἰς τὸν φόρον πρὶν ἢ ἡ τοῦ δευτέρου βαρυνθῇ καὶ αὖθις.

Τὸ δεύτερον τοῦτο μειονέκτημα δὲν μὲ συγκινεῖ ἀπείρως· δύναται δέ, ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιτρέπει ἡ ἀβεβαιότης τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, νὰ μετριασθῇ λαμβανομένης ὑπ' ὄψει μέχρι τινὸς τῆς ἡλικίας τοῦ κληρονόμου ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τοῦ φόρου (ὡς τοῦτο γίνεται διὰ τὴν φορολογίαν τῶν δικαιωμάτων ἐπικαρπίας) καὶ δι' ἄλλων μέσων.

Τὸ πρῶτον ὅμως ἐλάττωμα εἶναι σπουδαιότατον, καὶ δὲν θεραπεύεται εἰ μὴ ἐφ' ὅσον ὁ φόρος πληρώνεται διὰ τοῦ εἰσοδήματος. Ἀλλὰ τοιοῦτόν τι, ὡς καὶ τῷ τυφλῷ δῆλον, δὲν ἐπιτυγχάνεται εἰ μὴ ἐφ' ὅσον ὁ φόρος εἶναι ἐλαφρὸς καὶ καταβλητέος κατὰ δόσεις. Τοῦτο δὲ τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ στερηθεὶς φέρ' εἰπεῖν 33 % κληρονομίας τινός, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, θὰ θεωρήσῃ ὅτι ἡ κληρονομία ἀνήρχετο εἰς 67 % τῆς ἀρχικῆς καὶ δὲν θὰ φροντίσῃ ν' ἀνακτήσῃ δι' ἀποταμιεύσεως τὸ παρακρατηθὲν ὑπὸ τοῦ Δημοσίου τρίτον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως ἐλαττώματα τοῦ Φ. Κ. Ἡ πράξις ὅμως ἀπεκάλυψε πλεῖστα ἄλλα περὶ ὧν ἐντὸς ὀλίγου θὰ λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσωμεν πλατύτερον.

Τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα μᾶς ἐπιτρέπουσιν ὅμως ἤδη νὰ ἐννοήσωμεν : ποία ἡ *φύσις* τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν καὶ τίνες οἱ λόγοι τῆς ταχείας αὐτοῦ ἀνὰ τὸν κόσμον ἐπεκτάσεως.

§ 3. *Φύσις τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν.*

Πολλάκις ἐχαρακτηρίσθη ὁ φόρος τῶν κληρονομιῶν *ὡς τέλος*. Οὐδὲν τούτου μᾶλλον ἐσφαλμένον· ὄντως ἡ πολιτεία *οὐδεμίαν* παρέχει ὡς ἀντάλλαγμα *εἰδικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν κληρονομούμενον*. Ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὁπότε ἡ ὑψηλὴ ἰδιοκτησία τῆς γῆς ἀνῆκεν εἰς τὸν χωροδεσπότην ὅστις θνήσκοντος ἑνὸς τῶν εἰς αὐτὸν ὑποκειμένων ἠξίου ἀνταλλάγματα ὅπως ἀνανεώσῃ τὰ δικαιώματα τοῦ κληρονομοῦντος. Λείψανα τῆς ἐποχῆς σώζονται εἴς τινας εὐρωπαϊκὰς νομοθεσίας (λ. χ. τῇ Ἀγγλικῇ) καὶ ἐν τῇ ἀντιλήψει ἣν τὸ κοινὸν ἔχει τοῦ φόρου ἐν ταῖς χώραις ἔνθα τοιαῦται νομοθεσίαι κρατοῦσιν. Παρ' ἡμῖν διέδοσεν αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν τὸ ὅτι ὁ Φ. Κ. εἰσεπράττετο μέχρι τοῦ 1909 ὡς τέλος χαρτοσήμου καὶ ὅτι ἦτο σχετικῶς ἐλαφρός, ἀλλ' ἀμφότερα ταῦτα οὐδαμῶς ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως ἀρκοῦσιν ὅπως μεταβληθῇ ἡ φύσις τοῦ ἐσόδου ἀπὸ φόρου εἰς τέλος (1).

Ἡ *θεωρία τοῦ ἀσφαλίστρου*. Δύο διαπρεπεῖς οἰκονομολόγοι ὁ Geffcken καὶ ὁ Λερωὰ Μπωλιὲ ὁ μὲν ἐν εἰδικῇ ἀλλ' ἀπηρχαιωμένῃ μελέτῃ, (2) ὁ δ' ἐν ἀδιακόπως ἀναδημοσιευομένῳ συστήματι, ὑποστηρίζουσι τὴν θεωρίαν ταύτην, ἣν, λόγῳ τοῦ κύρους τῶν συνηγόρων ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν. (3). Τὸ ἀσφάλιστρον κατὰ

1) Βλ. πλείονα κατωτέρω ἐν τοῖς περὶ Ἑλληνικῆς νομοθεσίας.

2) Erbrecht und Erbschaftssteuern. ἐν τῷ Jahrbücher für Gesetsgebung Verwaltung und Volkswirtschaft ἔτος 1881.

3) Ὁ Λερωὰ Μπωλιὲ ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τοῦ κ. Γ. Φιλαρέτου βλ. ***Κῶδιξ Χαρτοσήμου*** (ἐν τῇ Νομικῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἀνέστη Κωνσταντινίδη, ἔτος

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τοὺς συγγραφεῖς τούτους δέον νὰ καταβληθῇ διότι ἡ Πολτεία ἐξασφαλίζει εἰς τὸν ἐπιζῶντα τὴν μεταβίβασιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀποβιώσαντος. Ἀλλ' ὡς παρατηρεῖ ὁ Nitti, ὅστις κατεθρυμμάτισε κυριολεκτικῶς τὴν θεωρίαν ταύτην, (1) «ἡ ὑποχρέωσις τῆς πολιτείας νὰ ἐξασφαλίζῃ τὸ ἐλάχιστον ὅριον τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης καὶ τῆς δημοσίας τιμιότητος τῆς ἀπαραιτήτου διὰ τὴν μεταβίβασιν τῶν ἀγαθῶν, εἶναι τόσον στοιχειώδης ὥστε δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς εἰδικὴ ὑπηρεσία παρεχομένη εἰς τὸν κληρονομοῦντα. Τοιοῦτόν τι θὰ ἰσοδυνάμει πρὸς αἴτησιν εἰδικῶν τελῶν λόγῳ ἐξασφαλίσεως τῆς δημοσίας ἀσφαλείας. Ἐξ ἄλλου ἡ παραδοχὴ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀσφαλίστρου θὰ ἦγεν εἰς τὴν συνέπειαν ὅτι πᾶσαι αἱ κληρονομίαι δέον νὰ φορολογῶνται διὰ τοῦ αὐτοῦ ποσοστοῦ ἀνεξαρτήτως τοῦ βαθμοῦ συγγενείας, τοῦθ' ὅπερ οὐδαμοῦ παρατηρεῖται» (1).

Τί λοιπὸν εἶναι ὁ φόρος τῶν κληρονομιῶν ; Ἁπλῶς τοῦτο : «Φόρος ἰδιώνυμος ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τοῦ κεκτημένου πλούτου κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου τοῦ κατόχου αὐτοῦ.»

§ 4. *Ἐπέκτασις τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν.*

Φόρος ἔχων οἷα ὁ ἡμέτερος προσόντα εἶναι φυσικὸν ν' ἀναπτυχθῇ παντοῦ ὅπου ὑπάρχει συσσωρευμένος πλοῦτος. Διὰ τοῦτο

1889) σελ. 203. Καίπερ παρῆλθον 24 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του τὸ ἔργον τοῦ κ. Φιλαρέτου μένει χρήσιμον, καί, λόγῳ ἰδίως τῶν ἱστορικῶν πληροφοριῶν, τερπνῶς διδακτικόν.

1) Principii di Scienza delle Finanze σελ. 679 δ' ἔκδ. 1912. Ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ὁ Nitti καταδεικνύει ὅτι ἡ πολιτεία δὲν ὑπεισέρχεται εἰς τὴν κτῆσιν τῶν χηρευουσῶν κληρονομιῶν ὡς κληρονόμος ἀλλὰ καταλαμβάνει ἁπλῶς ταύτας ὡς ἀδέσποτα ἀγαθά.

2) Ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Λερωᾶ Μπωλιὲ θ' ἀντελήφθη πόσον ἀβάσιμος εἶναι ἡ ἀρχὴ ἣν ἀσπάζεται, ἀλλά, καὶ τοῦτο διέφυγε τὸν Nitti, φοβούμενος μεγάλως καὶ δικαίως τοὺς βαρεῖς φόρους ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν παραδέχεται θεωρητικὴν αὐτῶν βάσιν ἥτις κατ' ἀνάγκην περιορίζει αὐτοὺς εἰς τὸ ἐλάχιστον. Πράγματι δὲ λέγει παρακατιών «Ὅταν ὁ κληρονομικὸς φόρος ὑπερβεῖ λογικόν τι ποσοστὸν δὲν ὁμοιάζει πλέον ἀσφάλιστρον, ἀλλ' ἐξώνησιν περιουσίας».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

εὑρίσκομεν αὐτὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Αἰγύπτῳ, ἐν Ρώμῃ. Εἶτα δὲ χωρὶς ποτὲ νὰ σβεσθῇ ἐντελῶς, διότι ἀναφαίνεται ἐν Βυζαντίῳ (1) εἰς τὰς Ἰταλικὰς δημοκρατίας (2), εἰς τὴν Ὁλλανδίαν τῷ 1621 (3), κατὰ τὰς φορολογικὰς μεταρρυθμίσεις αἵτινες συνώδευσαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ τοὺς πολέμους τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', οὐχ ἧττον ὅμως δὲν καθίσταται μόνιμος τροφοδότης τῶν εὐρωπαϊκῶν ταμείων (4) εἰμὴ ἀπὸ 12 περίπου δεκαετηρίδων.

Ἡ αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ηὔξησε ἐννοεῖται τὴν παραγωγικότητά του, ἀλλὰ ἡ προέχουσα αὐτοῦ σημασία χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς μεγάλης φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ σὶρ Οὐΐλλιαμ Βέρνον Χάρκουρτ (1894).

Ἰδίως πράγματι ἀπὸ 19 ἐτῶν ὁ Φ. Κ. κατακτᾶ ἀπανταχοῦ καταπληκτικὸν ἔδαφος ἀφ' ἑνὸς περιλαμβάνων τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον ὅλους τοὺς ἀρχικῶς ἀσυδότους συγγενεῖς (συζύγους, ἀνιόντας, κατιόντας), ἀφ' ἑτέρου αὐξανόμενος κατὰ τὸ ποσοστὸν, τέλος καὶ πρὸ παντὸς γενόμενος προοδευτικός.

Ἡ προοδευτικότης εἶναι τὸ σπουδαιότερον τῶν ἄρτι εἰσαχθέντων στοιχείων. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀνέκαθεν πρόοδός τις

---

1) Βλ. περὶ τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν ἐπὶ Νικηφόρου τοῦ Λογοθέτου, Παπαρρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους (τομ. Γ' σελ. 565 6'. ἔκδ. Ἀθῆναι 1886), καὶ H. Monnier : l'Epibolé (Nouvelle Revue Historique 1894) ἔνθα καὶ πλείοναι λεπτομέρειαι.

2) Βλ. τὴν προμνησθεῖσαν μελέτην τοῦ Schanz, Finanz - Archiv 1900 σελ. 36.

3) Βλ. Schanz ἐνθ. ἀνωτ. (1901, σελ. 555 κ.ἑξ.)

4) Ἐν Τουρκίᾳ ὑπῆρχε ἀνέκαθεν ἀνερχόμενος εἰς 10 %. Ἀλλ' αἱ μεγάλαι ἐκ κληρονομιῶν πρόσοδοι τοῦ ταμείου προήρχοντο, ὅπως καὶ εἰς τὰ κράτη τοῦ μεσαίωνος, ὅπου διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀκριβῶς δὲν ὑπῆρχε φόρος κληρονομιῶν, ἐκ τῶν εὐρυτάτων κληρονομικῶν δικαιωμάτων τοῦ κράτους ἢ ἐν ἄλλους λόγοις ἐκ τοῦ στενωτάτου κύκλου τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων. Πρὸς τούτοις ὁ Σουλτᾶνος ἐκληρονόμει τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους, ὅπως ὁ ἀγᾶς τῶν γενιτσάρων τοὺς στρατιώτας του καὶ ὁ πατριάρχης τοὺς ἐπισκόπους βλ. λεπτομερείας εἰς τὰ γνωστὰ συγγράμματα τοῦ Μουρατζᾶ δ' Ωσσόν, Juchereau, Eton, κτλ. πρβ. τὴν ἡμετέραν μελέτην L'administration financiere de la Grèce sous la domination turque Παρίσιοι 1910.

Ακαδημία Αθηνών - Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὑπῆρχεν ἐν τῷ φόρῳ, διότι τὸ ποσοστὸν ηὔξανεν ἐφ' ὅσον ὁ βαθμὸς τῆς συγγενείας ἐγένετο ἀπώτερος. Πλὴν ὅμως ἐν τῷ αὐτῷ βαθμῷ τὸ ποσοστὸν ἔμενε τὸ αὐτὸ οἱονδήποτε καὶ ἂν ἦτο τὸ κληρονομούμενον ποσόν. Σήμερον αὐξάνει κατὰ πρόοδον.

Ἐχαρακτήρισα δὲ τὴν πρόοδον ὡς τὸ σπουδαιότερον χαρακτηριστικὸν τῆς φορολογίας ταύτης, οὐ μόνον διότι εἶνε πολὺ ταχεῖα, ἔχει δηλαδὴ ταχέως αὔξουσαν κλίμακα, ἀλλὰ καὶ διότι παρατηροῦνται [1]) ἀπανταχοῦ τάσεις πρὸς ἰλιγγιώδη τοῦ ποσοστοῦ αὔξησιν.

Οὕτω λ. χ. ἐν Γαλλίᾳ [2]), ἡ προοδευτικότης καθιερώθη τὸ πρῶτον διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1901, ἀπὸ τοῦ 1902 καταργεῖται τὸ ἀνώτατον ὅριον ἑνὸς ἑκατομμυρίου καὶ αὐξάνεται τὸ ποσοστόν. Διὰ δὲ τοῦ νόμου τῆς 8 Ἀπριλίου 1910 ἀνυψώθη πάλιν ἡ κλίμαξ ἥτις νῦν ἐν παραβολῇ πρὸς τὰ ἄλλα ἔτη ἔχει ὡς ἑξῆς:

		Εὐθεῖα	Συγγενεῖς μέχρι 4 βαθμοῦ	Συγγενεῖς ἀπὸ 4 βαθμοῦ καὶ λοιποὶ κληρονόμοι
Νόμος	1901	1—1 $^1/_2$	3 $^3/_4$—13 $^1/_2$	12—18 $^1/_2$
»	1902	1—5	3 $^3/_4$—15 $^1/_2$	12—20 $^1/_2$
»	1910	1—6 $^1/^2$	4 —23	15—29

Ἐπίσης ἐν Ἀγγλίᾳ [3]) τὴν ἀναλογικὴν φορολογίαν, ἀναπληροῖ ἡ κλιμακωτὴ (degressive) μὲ ἀσυδοσίαν τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων εἶτα δ' ἡ προοδευτική. Τῆς ἐξελίξεως ταύτης σταθμοὶ εἶναι αἱ μεταρρυθμίσεις τοῦ Γλάστωνος (1853, 1864, 1881) καὶ ἡ μεταρρύθμισις τοῦ Sir William Harcourt,

Τὸ σύστημα τοῦ Χάρκουρτ συνίσταται εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ἤδη προοδευτικοῦ estate duty (1 - 8 $^0/_0$), ὅστις ἦτο ὁ κύριος φόρος [4]) ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἀναλογικὸν καὶ ποικίλον μόνον κατὰ

1) Παρετηροῦντο τοὐλάχιστον μέχρις ἐσχάτων.
2) Βλ. διὰ λεπτομερείας τὴν ἐν σελ. 12 σημ. 1 βιβλιογραφίαν.
3) Βλ. διὰ λεπτομερείας τὴν ἐν σελ. 12 σημ. 2 βιβλιογραφίαν.
4) Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ γερμανικὸν Nachlassteuer, βαρύνει δὲ τὴν κλη-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

βαθμὸν συγγενείας legacy duty (3 - 10 %), οὗ ἐξηροῦντο οἱ κατιόντες. Τὸ νομοθέτημα τοῦ Χάρκουρτ ἐκρίθη τότε βαρὺ ἡ δὲ κλίμαξ αὐτοῦ ἄγαν προοδευτική. Ἐν ταύτοις οἱ ῥιζοσπάσται ἐπανελθόντες εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τοῦ 1905 μετέτρεψαν ἤδη αὐτὸ δὶς: τῷ 1907 (ὑπουργοῦντος τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Ἄσκουϊθ) καὶ τῷ 1910 (ὑπουργοῦντος τοῦ Λόϋδ - Τζὼρτζ). Κατὰ τοὺς ἐπισήμους ὑπολογισμοὺς τούτου ἡ ἐπιβαλλομένη εἰς τὰς κληρονομίας μέση φορολογία 5 % ηὐξήθη εἰς 7 %· ἔχομεν λοιπὸν αὔξησιν σχεδὸν $^{30}/_{100}$. Ὄντως ὄχι μόνον τὸ estate duty ἀνῆλθεν ἀπὸ 1 - 8 εἰς 1 - 15, τὸ δὲ legacy duty ἀπὸ 5 - 10, πρόσθετος δὲ φόρος 2 % καθιερώθη διὰ τὰ καταπιστεύματα, ἀλλὰ καὶ κατηργήθη ἡ ἀπὸ τοῦ legacy duty ἀπαλλαγὴ τῶν κατιόντων, ὑπήχθησαν εἰς τὸν φόρον τὰ περιλαμβανόμενα ἐν καταπιστεύμασι ἀντικείμενα ἐπιστημονικοῦ, καλλιτεχνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος [1]), κατηργήθη ἡ ἐπιεικὴς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εἰσοδήματος ἐκτίμησις τῶν ἀκινήτων κτλ. Τὸ σύνολον τοῦ νομοθετήματος, εἰσαχθέντος τὸ πρῶτον τὸ 1909, ἀπετέλει πολεμικὴν μηχανὴν κατὰ τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων ἧς τὴν συστηματικὴν καὶ ὁμολογουμένως μωρὰν ἀντίδρα-

---

ρομίαν αὐτὴν καὶ ὄχι τὰς κληρονομικὰς μερίδας. Τοιοῦτόν τινα φόρον ἐδοκίμασε νὰ εἰσαγάγῃ καὶ ὁ Καγιὼ ἐν Γαλλίᾳ, τοιοῦτος δ' ἀκριβῶς εἶναι ὁ εἰσαγθεὶς παρ' ἡμῖν φόρος τῶν κληρονομιῶν τοῦ 1909.

1) Ταῦτα εἶχον ἀπαλλαγῆ διὰ νόμου τοῦ 1895 καὶ λίαν δικαίως. Καλλιτεχνικαὶ καὶ ἱστορικαὶ συλλογαὶ παρέχουσιν εἰς τὸν κύριόν των μόνον εὐγενεῖς καὶ ἰδανικὰς ἀπολαύσεις, ὧν δὲν μένουσιν συνήθως ἀμέτοχοι οἱ συμπολῖται του, ἑλκύουσι δὲ καὶ ξένους ἐν τῇ χώρᾳ. Ἅμα ὅμως τεθῇ ἐπ' αὐτῶν βαρὺς φόρος μόνον δισεκατομμυριοῦχοι ἢ κερδοσκόποι δύνανται νὰ διατηρῶσι θησαυροὺς ἀμυθήτου μὲν ἀξίας μηδὲν δ' ἀποφέροντας. Ἓν ἔτος δὲ μόλις μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου τοῦ 1910 εἴδομεν τὸν μαρκήσιον Λανσδάουν πωλοῦντα πίνακα τοῦ Ρέμπραντ ὅστις ἐθεωρεῖτο ὡς εἷς τῶν ἀδαμάντων τῶν ἰδιωτικῶν ἀγγλικῶν συλλογῶν.

Ἡ τάσις τοῦ συλλέγειν καλλιτεχνήματα εἶναι τοὐναντίον ἀξία πάσης ἐνθαρρύνσεως. Δι' αὐτῆς καθίστανται συμπαθεῖς πολλοὶ μεγάλοι χρηματοχειρισταί. Οὕτω ὑπολογίζεται ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας τοῦ ἐσχάτως ἀποθανόντος Πιέρποντ Μόργκαν συνίστατο εἰς ἔργα τέχνης (βλ. τὸν Economist τοῦ Λονδίνου φύλλον 12 Ἀπριλ. 1913).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

σιν ἠθέλησαν νὰ νικήσωσιν οἱ ῥιζοσπάσται λαμβάνοντες κατὰ τὴν γραφικὴν ἔκφρασιν τοῦ A. Filon (ἐν τῇ *Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων* τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1910) ὡς στόχον τὸ θυλάκιον τῶν ἀντιπάλων,[1]) ὑπῆρξεν ὅμως ἡ ἀφετηρία μεταβολῆς τοῦ βρεττανικοῦ συντάγματος· διότι οἱ Λόρδοι ἀξιώσαντες ὅτι εἶχον δικαίωμα ν' ἀπορρίψωσι καὶ τὸν προυπολογισμὸν προεκάλεσαν ἐπανειλημμένας διαλύσεις τῆς βουλῆς αἵτινες πάλιν κατέληξαν εἰς τὸν νόμον τοῦ 1911 ὅστις περιώρισεν ἐν γένει τὰ νομοθετικά των δικαιώματα.

Τὴν συνδρομὴν τῶν μέσων τάξεων εἰς τὸν κατὰ τῶν Λόρδων ἀγῶνα ἐξησφάλισεν ὁ Λόϋδ Τζὼρτζ διατηρῶν ὡς πρὸς μὲν τὸ estate duty τὸ ἀρχαῖον τιμολόγιον διὰ τὰς μικρὰς κληρονομίας, ἐξακολουθῶν δὲ ἀπαλλάσσων τοὺς κατιόντας τοῦ legacy duty ὅτε ἡ κληρονομία δὲν ὑπερέβαινε 15,000 Στερλίνας (375,000 δρ.). Ἀλλὰ αἱ εὐκολίαι αὗται καθίστων ἔτι αἰσθητότερον τὸν ἀγρίως προοδευτικὸν χαρακτῆρα τῆς νομοθεσίας.

Τὸ ἄμετρον τῆς φορολογίας δεικνύει κάλλιον παντὸς ἄλλου διάταξις τοῦ νόμου τοῦ 1910 ἐπιτρέποντος εἰς τὸν κληρονόμον ἀντὶ τῶν κληρονομικῶν φόρων νὰ ἐγκαταλίπῃ τῷ δημοσίῳ μέρος τοῦ κληρονομουμένου ἀκινήτου. Ἀναγνωρίζεται δηλαδὴ ὅτι ὁ κληρονόμος δὲν δύναται εἰς τινας περιπτώσεις ν' ἀποτίσῃ τὸν φόρον εἰς χρῆμα ἄνευ καταστροφῆς.

---

1) Οἱ Λόρδοι ἐδείχθησαν μέχρι τινος ἄξιοι τῆς τύχης των, διότι εἶχον δώσῃ τὸ κακὸν παράδειγμα κομματικῆς δημοσιονομίας. Τῷ 1796 ψηφισασῶν τῶν Κοινοτήτων, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Πίττ, φόρον ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν, οἱ κύριοι ὅλων σχεδὸν τῶν ἀκινήτων Λόρδοι ἐδέχθησαν τοῦτον μόνον διὰ τὰ κινητά· Ὅτε βραδύτερον, περατωθέντων τῶν Ναπολεοντικῶν ἀγώνων, κατέστη ἐφικτὴ γενναία φορολογικὴ ἀνακούφισις, ἐπέτυχον τὴν κατὰ προτίμησιν ἐλάττωσιν τῶν ἰδίως βαρυνόντων αὐτοὺς ἀμέσων φόρων· βλ. περὶ τοῦ δευτέρου τούτου σημείου, Les tendances nouvelles de la législation fiscale en Europe depuis cinquante ans, Παρίσιοι 1901, σελ. 378. Τὸ ἔργον τοῦτο συναποτελεῖται ἐκ σειρᾶς ἐκθέσεων ὑποβληθεισῶν εἰς τὸ Παρισινὸν συνέδριον τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ 1900.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὁ ἐπισκοπῶν τὴν γαλλικὴν καὶ ἀγγλικὴν φορολογίαν, ὁ βλέπων ἀναγραφομενα ποσοστὰ 25 $^0/_0$ καὶ 29 $^0/_0$; δικαίως διερωτᾶ ἑαυτὸν ἐὰν τὸ δημόσιον ἐμφανίζεται ὡς κληρονόμος ; Ὄντως, κατὰ τὴν γενικῶς δεκτὴν ἀντίληψιν, ἁπλοῦς φόρος δὲν δύναται ν' ἀνέρχεται εἰς *τὸ τέταρτον ἢ τὸ τρίτον τοῦ φορολογουμένου κεφαλαίου.*

Ὁ δ' ἀναλογιζόμενος ἐξ ἄλλου ὅτι εἰς τὰ δύο ἐκεῖνα μεγάλα κράτη τῆς δύσεως τὰ δημόσια χρεώγραφα τοκοφοροῦσιν 2 $^1/_2$ καὶ 3 $^0/_0$ καὶ συνεπῶς ὅτι ὁ φόρος, ἀναλογῶν πρὸς 10 ἐτῶν πρόσοδον, εἶναι ἀδύνατον νὰ πληρωθῇ διὰ τῶν τόκων, ἐνθυμεῖται τὸ τοῦ Μιραβὼ πατρός:

«Impôt sur le revenu, impôt. Impôt sur le capital, pillage»

Τὰ λοιπὰ κράτη δὲν ἔδειξαν ὅσην ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία ἄμετρον πρὸς τὴν πρόοδον σπουδὴν, ἀλλὰ μέχρις ἐσχάτων, ὁπότε ἡ Πολιτεία τῆς Νέας Ὑόρκης ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἀντιδράσεως, ἄνευ σχεδὸν ἐξαιρέσεων, ἐδείκνυον ὑπὸ ἠπιωτέραν μορφὴν, τὰς αὐτὰς τάσεις (1).

Ἐκεῖνο δ' ὅπερ εἶναι ἄξιον πάσης προσοχῆς καὶ αὐξάνει τὴν σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος εἶναι ὅτι ἡ ὄρεξις τῶν ὀπαδῶν τῆς προοδευτικότητος, φαίνεται μᾶλλον ἀνοίξασα ἢ κορεσθεῖσα διὰ τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων.

Ἐν Γαλλίᾳ μόλις ἔτος εἶχε παρέλθει ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1910 καὶ ἡ Γαλλικὴ βουλὴ ἐψήφιζε νέαν αὔξησιν τῶν ἄρτι καθιερωθέντων τεραστίων τελῶν (2).

Ὁ βουλευτὴς Maujan, ὅστις δὲν εἶναι κοινωνιστὴς ἀλλ' ἁπλῶς ριζοσπάστης, ὑπέβαλλε ἀπὸ τοῦ 1903 νομοσχέδιον δι' οὗ αἱ μὲν ἐξ

---

1) Βλ. λεπτομερείας ἐν τῷ προμνησθέντι εἰδικῷ συγγράμματι τοῦ Ybarnegaray (L'impôt progressif sur les successions σελ. 127 - 174).

2) Τὴν αὔξησιν ταύτην ἀπέρριψε ἡ Γερουσία λόγῳ κυρίως τῆς παρὰ τοῖς ἀγροτικοῖς πληθυσμοῖς ἀναπτυχθείσης ἀντιδράσεως (βλ. Ἀλλὶξ σελ. 501).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀδιαθέτου κληρονομίαι ἐβαρύνοντο μέχρις 25 % αἱ δὲ ἐκ διαθήκης μέχρι 50 % ἐπὶ τοῦ *κεφαλαίου* (1).

Ἀνόλογοι προτάσεις ἀπαντῶσιν ἐν παντὶ σχεδὸν κοινοβουλίῳ. Οὐδεμία οὕτως εἰπεῖν, προτείνεται φιλεργατικὴ δαπάνη χωρὶς νὰ προταθῇ συνάμα ὅπως τ' ἀπαιτηθησόμενα ἔξοδα καλυφθῶσι δι' αὐξήσεως τοῦ Φ. Κ.

Οὕτω λ. χ. ἐν τῷ ἐργατικῷ συνεδρίῳ τῆς Τολώσης (1908) ἐκρίθη λογικὸν ἕκαστος ἐργάτης φθάνων εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν νὰ δικαιοῦται εἰς σύνταξιν ἐτησίαν 600 φράγκων. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτοῦνται 800 ἑκατ. κατ' ἔτος, ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐνιαυσία κληρονομικὴ δόσις ὑπερβαίνει ἐν Γαλλίᾳ τὰ 5 δισεκατομμύρια ὑπελήφθη ὅτι ὑπῆρχεν πρόχειρος ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἠδύναντο αἱ συντάξεις ν' ἀντληθῶσι (2).

Ἡ τοιαύτη δὲ σύστασις τοῦ Τολωσιανοῦ συνεδρίου δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξενίζῃ. Τὴν μέθοδον ἣν συνίστα εἶχον ἐγκαινιάσῃ ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις διότι φιλεργατικαὶ δαπάναι ἐπέβαλλον κυρίως τὰς προμνησθείσας φορολογικὰς αὐξήσεις (3) Τῶν φορολογικῶν τούτων αὐξήσεων οὔτε κατ' ἐλάχιστον μετεῖχον ἐκεῖνοι ὑπὲρ ὧν ἐγένοντο αἱ δαπάναι. *Ἐνταῦθα δὲ κατ' ἐμὲ ἔγκειται ὁ κύριος κίνδυνος τῆς παρούσης τῶν πραγμάτων τροπῆς.*

Διατὶ ἡ ἐπιστήμη παλαίει ὑπὲρ τοῦ πανδήμου τοῦ φόρου; Διότι ὁ καλλίτερος χαλινὸς πρὸς μετριασμὸν τῆς ὑπερμέτρου αὐξήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν (τοῦ ἐναργοῦς τούτου γνωρίσματος φαύλης δημοσίας οἰκονομίας) εἶναι τὸ νὰ συναισθάνωνται ταύτην πάντες οἱ διὰ τῆς ψήφου των μετέχοντες εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας.

Ἤδη ὄχι μόνον διὰ τῆς ἀσυδοσίας καταργεῖται ὁ χαλινὸς, ἀλλὰ

---

1) Βλ. τὸ κείμενον τῆς προτάσεως ἐν Documents parlementaires, session ordinaire ἔτος 1903 σελ. 634 κέξ.

2) Βλ. Revue Bleue φύλλον 10 Σεπτεμβρίου 1908.

3) Βλ. καὶ ἀνωτ. σελ. 16 σημ. 1

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν διατίθεται τὸ προϊὸν τοῦ φόρου γεννᾶ καὶ συμφέρον εἰς δαπάνας νέας. Ἀνθυγιεινεστέραν δημοσιονομικῶς κατάστασιν δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ ὁ νοῦς.

§ 5 *Δικαιολογία καὶ συνέπειαι τῶν νέων τάσεων τῆς νομοθεσίας.*

Ὁ Σὶρ Οὐϊλλιαμ Χάρκουρτ εἰς τὸν εἰσηγητικόν του λόγον τῆς 19 Ἀπριλίου 1894 (1), ἐδικαιολόγησε τὸ πνεῦμα τοῦ νομοθετήματός του λέγων ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ διαθέτειν καὶ κληρονομεῖν ἀπορρέει οὐχὶ ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἀλλ' ἐκ τοῦ νόμου καὶ συνεπῶς ὁ νόμος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κανονίζῃ τοὺς ὅρους καθ' οὓς γίνεται ἡ διαβίβασις τῶν ἀγαθῶν.

Ἡ τοιαύτη θεωρία δὲν φαίνεται ἀνταποκρινομένη πρὸς τὰ πορίσματα τῆς κοινωνιολογίας διδασκούσης ὅτι ἡ οἰκογένεια μετὰ τῶν συμφυῶν αὐτῇ δικαιωμάτων τῆς ἰδιοκτησίας (2) καὶ κληρονομίας προϋπῆρχεν τῆς πολιτείας καὶ τῶν νομοθετημάτων αὐτῆς, (3) ἀντιβαίνει δὲ, ἂν ὄχι πρὸς τὰς φεουδαλικὰς ἰδέας αἵτινες κρατοῦσιν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ κληρονομικῷ δικαίῳ (4), πάντως πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς χρησιμευούσας ὡς βάσεις εἰς τὸ κληρονομικὸν δί-

---

1) Ἐδημοσιεύθη ἐν ἐκτάσει εἰς ὅλας τὰς μεγάλας ἀγγλικὰς ἐφημερίδας τῆς ἑπομένης. Οἱ μὴ γνωρίζοντες ἀγγλικὰ δύνανται νὰ συμβουλευθῶσιν τὸ Bulletin de Législation Comparée 1894 σ. 470.

2) Ὁ Χάρκουρτ ἠδύνατο νὰ ἰσχυρισθῇ ἐπίσης ὅτι τῆς ἰδιοκτησίας προκυπτούσης ἐκ τοῦ νόμου, ὁ νόμος ἠδύνατο νὰ περιορίσῃ ταύτην ὅσον ἤθελε.

3 βλ. Ybarnegaray σελ. 54-55.

4) Λ. χ. ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ χηρεύουσαι ἀκίνητοι κληρονομίαι περιέρχονται εἰς τὸ στέμμα «δυνάμει τοῦ δικαιώματος τῆς εἰς τὸν κυρίαρχον ἐπανελεύσεως». Διὰ τοῦτο δὲ ὡς παρετήρησε λεπτῶς ὁ Πέτρος Λερωὰ - Μπωλιὲ (υἱὸς τοῦ Παύλου) εἰς ἄρθρον ἀφιερωμένον εἰς τὴν προκειμένην θεωρίαν (Γάλλος Οἰκονομολόγος 24 Φεβρουαρίου 1900), ὁ λόγος τοῦ Χάρκουρτ δὲν συνεκίνησε πολὺ τὸ ἀγγλικὸν κοινοβούλιον.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καιον παρὰ τοῖς πλείστοις κράτεσι τῆς Εὐρώπης (1) ἐν οἷς τὴν Ἑλλάδα (2).

Ἡ δ' ἐν τῇ θεωρίᾳ ἐγκλειομένη διὰ τὸ κράτος ἐξουσία νὰ καταργήσῃ τὸν θεσμὸν τῆς κληρονομίας καὶ τὸ δίκαίωμα τοῦ διαθέτου θὰ εἶχεν ἀπὸ πλουτολογικῆς ἀπόψεως ὀλέθρια ἀποτελέσματα. Ἄνευ τῆς ὁρμεμφύτου τάσεως νὰ μεριμνήσῃ τις ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ συγγενῶν, ἢ καὶ ὑπὲρ πατρίδος καί προσφιλῶν κοινωφελῶν σκοπῶν ὑπάρχει φόβος ὅτι ὄχι μόνον ἡ ἀποταμίευσις καὶ μετ' αὐτῆς ὅλαι αἱ μεγάλαι ἐπιχειρήσεις θὰ περιωρίζοντο εἰς ἄκρον ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ δι' ἐργασίας παραγωγὴ τοῦ πλούτου μεγάλως θὰ ἐλαττοῦτο. Δικαίως λέγει ὁ Λερωὰ-Μπωλιὲ ὅτι «τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἤθελεν ἀπολέσει μέγα μέρος τῶν ἀρετῶν τῆς προνοητικότητος καὶ τῆς δραστηριότητός του, ὁ δὲ σχηματισμὸς νέων κεφαλαίων θὰ ἔπαυεν (3)».

Θὰ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θεωρητικοῦ τούτου ζητήματος παρέλκει διότι κατ' οὐσίαν, αἱ ψηφίζουσαι ἄκρατον προοδευτικὸν Φ. Κ. βουλαὶ ἄγονται οὐχὶ ὑπὸ ἀφηρημένων θεωριῶν ἀλλ' ὑπὸ πρακτικῶν ἀναγκῶν καὶ δή :

1) Τῆς ἀδιακόπου αὐξήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν.

2) Τῆς αὐξούσης πολιτικῆς ἰσχύος τῶν πτωχοτέρων τάξεων.

Παρ' ὅλα ταῦτα θὰ ἦτο ἴσως ἀνάγκη ν' ἀναπτύξωμεν ἔτι πλατύτερον τὸ θέμα διότι τὰ ὀλέθρια πλουτολογικὰ ἀποτελέσματα ἅτινα θὰ ἀπέρρεον ἐκ τῆς ὁλοσχεροῦς καταργήσεως τοῦ δικαιώματος τοῦ διαθέτειν, παρουσιάζονται ἐπίσης καίπερ ἐν μικροτέρᾳ κλίμακι, ὅταν διὰ τοῦ *φόρου τὸ δικαίωμα τοῦτο περιορίζεται σήμερον μὲν κατὰ τὸ τέταρτον ἢ τὸ τρίτον, αὔριον δὲ κατὰ τὸ ἥμισυ.*

Ἐν τούτοις παραδεχόμεθα ὅτι ἀντὶ θεωρητικῶν συζητήσεων

---

1) Βλ. ἀπόφασιν τοῦ γαλλικοῦ Ἀκυρωτικοῦ χρονολογουμένην ἀπὸ τῆς 23 Ἰουνίου 1857.

2) Βλ. λεπτομερείας παρὰ Κοφινᾶ σελ. 57 - 90. Τὸ ὅλον ζήτημα πραγματεύεται κατὰ τρόπον λίαν ἐνδιαφέροντα ὁ H. F. Hitzig (Die Grenzen des Erbrechts ἐν τῷ Schweizer Zeitschrift ἔτος 1908 φυλλάδιον 36.)

3) Πρβ. Κοφινᾶν σελ. 60.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καλλίτερον εἶναι νὰ σπεύσωμεν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν συνεπειῶν τῆς κρατούσης δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.

§ 6. *Συνέπειαι τοῦ ἀκράτως προοδευτικοῦ Φ. Κ.*

Αὗται εἶναι ὀλέθριαι. Τινὲς ἐξ αὐτῶν μᾶς εἶναι ἤδη γνωσταὶ διότι ἐλάβομεν, ἐν ἀρχῇ, ἀφορμὴν νὰ καταδείξωμεν ὅτι βαρεῖα φορολογία ἀνατρέπει πολλὰ τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ Φ. Κ. (βλ. ἀνωτ. σελ. 14 καὶ 18) καὶ ὅτι καθιστᾶ αἰσθητότερα τὰ ἐλαττώματά του κυρίως ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὴν πλουτολογικὴν ἄποψιν, τὴν μείωσιν δηλαδὴ τοῦ κεφαλαίου.

Δύναται ὅθεν νὰ τεθῇ ὡς ἀρχὴ ὅτι Φ. Κ. διὰ νὰ εἶναι ἀξιοσύστατος δέον νὰ ᾖ ἐλαφρός.

Ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν περιορίζεται εἰς τοῦτο. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑψηλοὶ φόροι ὠθοῦσι πάντοτε εἰς τὴν φορολογικὴν ὑπεκφυγήν (1). Ἡ δὲ συναίσθησις ὅτι μονονουχὶ δημευτικοὶ τοιοῦτοι ἐπιβάλλονται νῦν ἐπὶ μιᾶς τάξεως ὑπὸ ἄλλης χάριν ὄχι, τοὐλάχιστον, κοινοῦ καλοῦ ἀλλ' ἐγωϊστικῶν συμφερόντων, ἀφαιρεῖ, εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀπὸ τὴν ὑπεκφυγὴν τὸν χαρακτῆρα παρανομίας διὰ νὰ προσδόσῃ αὐτῇ τὸν χαρακτῆρα νομίμου ἀμύνης.

Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ὁποῖον τὸ δημόσιον στερεῖ διὰ μιᾶς 29 % κεφαλαίου νομίμως ἀνήκοντος αὐτῷ διὰ νὰ τὰ δαπανήσῃ κατὰ τὸν γνωστὸν ἡμῖν τρόπον, αἰσθάνεται ὅτι δὲν πρόκειται περὶ φόρου ἀλλὰ περὶ νοσφισμοῦ καὶ ἀμύνεται ὅπως δυνηθῇ.

Ποικιλώτατα ὑπῆρξαν εἰς τὰς χώρας ὅπου οἱ Φ. Κ. εἶναι βαρύτεροι (δηλαδὴ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ) τὰ τεχνάσματα εἰς ἃ κατέφυγον οἱ ἐνδιαφερόμενοι. (2) Τινὰ τούτων εἶναι φαιδρά, (3) ἄλλα

1) Ἡ μᾶλλον γνωστὴ μορφὴ τῆς ὑπεκφυγῆς εἶναι ἡ ἐπὶ τελωνειακῶν δασμῶν : ἡ λαθρεμπορία.

2) Βλ. E. Guilmard, L'évasion fiscale, Παρίσιοι ε' ἔκδοσις 1908 Ch. Lescoeur, Pourquoi et comment on fraude le fisc, Παρίσιοι δ' ἔκδοσις 1908 καὶ R. Dupuichault, La fraude successorale par le procedé du compte - joint, Παρίσιοι 1910. Περὶ συνημμένων λογαριασμῶν βλ. Κοφινᾶν σελ. 104—6.

3) Λ. χ. ἐπὶ κληροδοτήματος εἰς ἀπώτερον συγγενῆ ὁ κληροδόχος κατό-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὑπενθυμίζουν τὰ ἤδη ἐν χρήσει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Αἰγύπτῳ (1), τὰ προχειρότερα ὅμως καὶ τὰ ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως μᾶλλον θλιβερὰ εἶναι τὰ συνδεόμενα πρὸς μετανάστευσιν τῶν κεφαλαίων.

Πρὸς πρόληψιν τῶν καταχρήσεων αἱ κυβερνήσεις λαμβάνουσιν ποικίλα μέτρα ὧν τινὰ εἶναι ἀποτελεσματικά, τινὰ ἄλλα ἀντιπλουτολογικὰ καθ' ὃ περιορίζοντα τὰς συναλλαγάς, (2) πάντα δὲ ἄνευ ἐξαιρέσεως πιεστικά. Οὕτω ἀποδεικνύεται ἡ ἀλήθεια τῆς παρατηρήσεως τοῦ πάντοτε βαθυτάτου καθηγητοῦ ἐν Λωζάνῃ Vilfredo Pareto ὅτι ἡ βαρεῖα φορολογία καταλήγει εἰς περιορισμὸν τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας (ὁλ. Le Mythe Vertuiste, Παρίσιοι 1911. σελ. 137). Προχείρους τούτου ἀποδείξεις παρέχει ἥ τε ἡμετέρα νομοθεσία καὶ τὸ ἔργον τοῦ κ. Μουρίκη (3).

Ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία πρὸς πρόληψιν ἀμοιβαίων μεταναστεύσεων συνῆψαν καὶ σύμβασιν ἀμοιβαίου ἐλέγχου καὶ φορολογίας (4) ἀλλ' ὡς παρατηρεῖ ὁ Φλώρα (δ' ἔκδ. 537) εἰς τοιαύτας συμβάσεις δὲν θὰ πεισθῶσι νὰ προσέλθωσι χῶραι πτωχότεραι δι' ἃς ἡ μετανάστευσις τῶν κεφαλαίων εἶναι εὐεργέτημα. Δύναταί τις

πιν συμπαιγνίας μετὰ τοῦ κληρονόμου παραιτεῖται ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅστις καθ' ὃ στενώτερος συγγενὴς διὰ τὸ αὐτὸ ποσὸν πληρώνει ὀλιγότερα.

1) Ὁ Lombroso, Études sur l'Économie Politique des Lagides (Τωρίνον 1870), ἐμελέτησε πρῶτος τὸν φόρον τῶν κληρονομιῶν, ἐν Αἰγύπτῳ, ὅστις φαίνεται ἀνεργόμενος εἰς 10%, ἐπὶ τῇ βάσει παπύρων σχετιζομένων πρὸς καταδολιεύσεις τοῦ φόρου ἀναλόγους πρὸς τὰς σημερινάς. Οὕτω λ. χ. γέρων πατὴρ πωλεῖ τὰ κτήματά του εἰς τοὺς κληρονόμους του ἀντὶ εἰκονικοῦ ποσοῦ. Τοῦτο συμβαίνει οὐχὶ σπανίως ἐν Ἀγγλίᾳ.

2) Ὁ βουλευτὴς Massabuau ἐν εἰδικῇ μελέτῃ ἣν ἀναφέρει ὁ κ. Ybarnegaray σελ. 99 - 100 καταλήγει εἰς τὴν κατάργησιν τῶν τίτλων εἰς κομιστήν. Ἀλλ' ἤδη τὰ ἄπειρα πιστοποιητικὰ καὶ αἱ ποικίλαι διατυπώσεις εἰς ἃς ὁ νομοθέτης λόγου τοῦ Φ. Κ. ὑποβάλλει τοὺς συναλλασσομένους, τὰς τραπέζας καὶ τοὺς συμβολαιογράφους δὲν ἀποτελοῦσι μικρὸν κώλυμα εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν συναλλαγῶν.

3) Βλ. διατυπώσεις ἐπιβαλλομένας εἰς κληρονόμους, τραπέζας, συμβολαιογράφους, δραβεῖα εἰς καταγγελίας κλπ.

4) Βλ. R. Guérin, Les ententes internationales pour la répression des fraudes fiscales, Παρίσιοι 1910.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

νὰ βεβαιώσῃ μάλιστα ὅτι χῶραι εὔποροι ὡς τὸ Βέλγιον ἢ ἡ Ἑλβετία, αἵτινες καταπληκτικῶς ὠφελήθησαν ἐκ τῆς μεταναστεύσεως τῶν κεφαλαίων τῶν πέριξ χωρῶν, δὲν θὰ στέρξωσιν εἰς τοιαύτας συμφωνίας.

Μία τῶν ἀπροόπτων συνεπειῶν τῆς τοιαύτης καταστάσεως ὑπῆρξεν ὅτι κατέστη ἄχρηστος ἡ ἁπλὴ καὶ σαφὴς μέθοδος τοῦ δὲ Φοβιλλ πρὸς ὑπολογισμὸν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου.

Αὕτη ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς ἐνιαυσίας κληρονομικῆς δόσεως ἀλλ' αἱ ὑπεκφυγαὶ εἶναι σήμερον τόσον συχναὶ ὥστε ἡ βάσις αὕτη εἶναι εἰς ἄκρον ἐπισφαλής. Οὕτω λ. χ., ἐν ᾧ εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος ἐν Γαλλίᾳ ηὔξησεν, τὰ ἔτη 1905, 1906, 1907 δίδουσι τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα :

	Σύνολον κληρονομιῶν
1905	5,746,886,713 φρ.
1906	5,461,843,339 »
1907	5,351,489,170 »

Ἐδέησε λοιπὸν ἡ στατιστικὴ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς μεθόδους πολυπλοκωτέρας (1).

Πολὺ ὅμως πλέον τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου ἀτυχήματος ἐνδιαφέρουσι τὸ πολὺ κοινὸν αἱ ἀπὸ ταμιευτικῆς ἀπόψεως ἀπογοητεύσεις.

Ὁ προοδευτικὸς Φ. Κ. ἀφῆκεν πολὺ ὀλιγότερα παρ' ὅτι προσεδόκων οἱ νομοθετήσαντες αὐτόν. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς ὅτι, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων μειονεκτημάτων πλουτολογικῶν καὶ διοικητικῶν (2), ἡ προοδευτικὴ φορολογία δὲν εἶναι ταμιευτικῶς

1) Βλ. J. Séailles, La répartition des fortunes, Παρίσιοι 1910 καὶ τὴν ἐν σελ. 139 - 142 βιβλιογραφίαν. Πρβ. ἐπίσης E. Théry, La fortune publique de la France, Παρίσιοι 1911, ἰδίᾳ τὰς σελ. 10 - 12.

2) Τὰ μειονεκτήματα τῆς προοδευτικῆς φορολογίας εἶναι τόσα ὥστε πολλοὶ σοσιαλισταὶ κηρύσσονται κατ' αὐτῆς βλ. λ. χ. ἐν τῇ Revue Socialiste τὰ ἄρθρα τοῦ Deynaud (τομ. IV) καὶ τοῦ Walras (τομ. XXIV). Ὁ Proudhon ἐκάλει τὴν προοδευτικὴν φορολογίαν joujou démocratique.

Ακαδημία Αθηνών Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

παραγωγικὴ (1) ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ κυρίως εἰς τὰς παντοίας καταδολιεύσεις καὶ τὴν πανταχόθεν διάρρευσιν τῆς φορολογητέας ὕλης.

Ἡ φορολογικὴ ὑπεκφυγή, ἰδίως εἰς χώρας ἔνθα ὁ κινητὸς πλοῦτος εἶνε πολὺς καὶ κατανεμημένος, εἶναι τόσον εὔκολος ὥστε καίπερ τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου αὐξάνοντος ἡ ὑποπίπτουσα εἰς τοὺς ὄνυχας τοῦ δημοσίου ἐνιαυσία κληρονομικὴ δόσις ἐλλαττοῦται. Παράδειγμα τοιαύτης χώρας εἶναι ἡ Γαλλία. (2)

Ἐν τῷ κράτει τούτῳ αἱ τελευταῖαι ἀξιώσεις τῆς φορολογικῆς

---

1) Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἣν παραγνωρίζουσιν οἱ πολλοί, ὁ κ. Ybarnegaray ἀποδεικνύει δι' ἀριθμῶν (σελ. 107-108). Ἐὰν ὑποθέσωμεν λέγει Φ. Κ. 10 % ἐπὶ συνόλου 4,772,000,000 (γαλλικὴ κληρονομικὴ δόσις τοῦ 1902) ἔχομεν πρόσοδον 477 ἑκατ.. ἐφαρμόζοντες φόρον προοδευτικὸν ἐπὶ τῶν αὐτῶν κληρονομιῶν ἔχομεν τὸν ἑξῆς πίνακα

	Πραγματικὴ κατανομὴ τῆς κληρονομικῆς δόσεως		Ὑποθετικὴ κλίμαξ	Ἀπόδοσις φόρου
1η κατηγ.	2,001— 10,000	554,175,032	1 %	5,541,750
2α »	10,000— 50,000	903,986,972	2 %	18,079,739
3η »	50,000— 100,000	477,418,303	5 %	22,870,915
4η »	100,000— 250,000	662,785,668	10 %	66,278,560
5η »	250,001—1,000,000	967,184,551	15 %	145,077,682
6η »	1,000,001—5,000,000	714,187,548	20 %	142,837,509
7η »	ἄνω τῶν 5 ἑκατομ.	250,892,552	25 %	62,723,138
				464,409,299

Ὥστε ἐν ᾧ μὲ ἀναλογικὴν φορολογίαν 10 % ἔχομεν ἀπόδοσιν 477, μὲ προοδευτικὴν ἔχομεν μόνον 464, καίπερ ὑπεθέσαμεν κλίμακα γενναίως προοδευτικὴν μ' ἐλαχίστας εἰς τὴν βάσιν ἀπαλλαγάς.

2) Κατὰ τὴν εἰσήγησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1912 ἡ ὑπεκφυγὴ ἀνήρχετο εἰς 600 ἑκατ. ἡ δὲ, ἐκ ταύτης, ζημία τοῦ δημοσίου εἰς 32. Εἰς ἀνάλογον συμπέρασμα καταλήγει καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς στατιστικῆς ἐν τῇ νομικῇ σχολῇ Παρισίων Fernand Faure (ἐφημερὶς Opinion φύλλον 1ης Αὐγούστου 1908). Ἄλλη ἐπίσημος ἔκθεσις, ἡ τοῦ τότε βουλευτοῦ καὶ νῦν ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Dumont (4 Νοεμβρίου 1907), ὑπελόγιζε τὴν ὑπεκφεύγουσαν φορολογικὴν ὕλην εἰς τὸ τέταρτον τῆς κληρονομικῆς δόσεως.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

λίμακος (1910) ἐπέφερε μάλιστα τοιαύτην ἐπαύξησιν τῆς ὑπεκφυγῆς ὥστε, πρᾶγμα ἀνήκουστον ἐν χώρᾳ ἔνθα ὅλαι αἱ πρόσοδοι αὐξάνουν αὐτομάτως «τὰ προϋπολογισθέντα ἔσοδα δὲν ἐπετεύχθησαν καὶ ὁ ὑπουργὸς ἠναγκάσθη νὰ μειώσῃ τὸ κονδύλιον τοῦτο ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1911» (βλ. Ραφαὴλ Γεωργίου Λεβύ, *Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1912, ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων φύλλον 1 Νοεμβρίου 1911*).

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ φορολογικὴ ὑπεκφυγὴ εἶναι δυσκολωτέρα ἢ ἀλλαχοῦ, καθ' ὅτι, ὡς ἐξήγει εἰς τὰς γαλλικὰς βουλὰς ἡ εἰσήγησις τοῦ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Κλεμανσὼ—Καγιὼ εἰσαχθέντος νομοσχεδίου (1), αὕτη προσκρούει εἰς δύο θεσμοὺς ἀγγλικοὺς τὰ τράστ (trust, εἶδος καταπιστευμάτων) καὶ τούς, προσφιλεστέρους παρὰ τοῖς Βρεττανοῖς τῶν εἰς τὸν κομιστήν, ὀνομαστικοὺς τίτλους. (2) Μολονοῦτο λόγῳ τῆς ποικιλίας τῶν ἀτραπῶν ἃς εὑρίσκει παντοῦ καὶ πάντοτε ὁ βαρέως πιεζόμενος φορολογούμενος ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν παρὰ τὴν ἀναμφισβήτητον αὔξησιν τοῦ πλούτου, ἔμεινε ἐπὶ ἔτη στάσιμος, ὀφείλει δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ 1909 αὔξησίν του ὄχι εἰς ἐλαστικότητα ἀλλ' εἰς ἀλλεπαλλήλους αὐξήσεις τοῦ φορολογικοῦ ποσοστοῦ. Ὁ παραβάλλων τὴν ἐνιαύσιον κληρονομικὴν δόσιν πρὸς τὴν ἐκ τοῦ φόρου ἀπόδοσιν (3) πείθεται ὅτι τὸ

---

1) Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ὡς ἤδη εἴπομεν συνεπλήρου διὰ φόρου ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς κληρονομίας τὸν φόρον ἐπὶ τῶν κληρονομικῶν μερίδων. Λαμπρὰ δὲ σύνοψις τῆς σχετικῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως εὕρηται παρὰ A. Cabiati, La nominativita dei titoli al portatore e la imposta di successione (Riforma Sociale, φύλλον Νοεμβρίου 1912). Τὴν ἐξόχως ἐνδιαφέρουσαν μελέτην ταύτην τοῦ κ. Καβιάτι ἀνεκαλύψαμεν διαρκούσης τῆς ἐκτυπώσεως τῆς ἀνὰ χεῖρας διατριβῆς διά τοῦτο δὲ δὲν ἐμνημονεύσαμεν αὐτὴν πρότερον.

2) Περὶ ὀνομαστικῶν τίτλων ἐν Ἀγγλίᾳ βλ. ἄρθρον τοῦ ἐν Τωρίνῳ διαπρεποῦς καθηγητοῦ Einaudi ἐν τῇ Rivista delle Società Commerciali φύλλον Νοεμβρίου 1912.

3) Ἰδοὺ πίναξ τῶν προσόδων κατὰ τὴν δεκαετίαν 1901—1911

Χρήσεις	Ἀποδόσεις		Χρήσεις	Ἀποδόσεις
1901—1902	18,513,714	Λ. ΣΤ	1906—1907	18,958,763
1902—1903	17,913,177	» »	1907—1908	19,108,256
1903—1904	17,326,137	» »	1908—1909	18,310,280
1904—1905	17,258,431	» »	1909—1910	21,754,833
1905—1906	17,344,925	» »	1910—1911	25,708,996

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ποσοστὸν τοῦτον δὲν εἶναι ὅπως ἠξίωσαν οἱ ὑποστηρικταί του 7 % ἀλλὰ σχεδὸν 10 %. (1) Ὡς δὲ πάντοτε συμβαίνει, καὶ τοῦτο εἶναι εἶδος φραγμοῦ ὅπερ θέτει ἡ θεία πρόνοια εἰς τὰς ὑπερβολὰς τοῦ νομοθέτου, ἡ τοιαύτη ἀνύψωσις τοῦ φόρου κατέληξεν εἰς ταμιακὰς ἀπογοητεύσεις. Τὸ τελευταῖον δημοσιονομικὸν ἔτος ἀφῆκεν ἀπόδοσιν 200.000 Λ. κατωτέραν τῆς προϋπολογισθείσης, ἐν ᾧ ὅλαι αἱ ἄλλαι σχεδὸν πρόσοδοι ἀφῆκαν πλεόνασμα. (2) Μεταβῶμεν νῦν ἀπὸ Ἀγγλίας (3) εἰς Ἰταλίαν.

Ἐνταῦθα ἀντὶ φορολογίας προοδευτικοτάτης, ἔχομεν φορολογίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀναλογικήν. Ὄντως τὸ ποσοστὸν δὲν ἀρχίζει αὐξάνον εἰμὴ ἀπὸ 50.000 φράγκα καὶ ἄνω. Ἐπειδὴ δ' ἐν Ἰταλίᾳ φορολογεῖται οὐχὶ ἡ κληρονομία ἀλλ' ἡ κληρονομικὴ μερὶς καὶ ἕνεκα τοῦ σχετικῶς μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων ἀναλογοῦσι κατὰ μέσον ὅρον 4 κληρονόμοι εἰς ἑκάστην κληρονομίαν ἕπεται ὅτι ἡ πρόοδος δὲν ἐφαρμόζεται συνήθως ἢ εἰς κληρονομίας ὑπερβαινούσας τὰ 200,000 φράγκα.

Ἀκριβέστερον δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1910, ἐπὶ 556,629 κληρονόμων μόνον 2596 ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν προοδευτικὴν φορολογίαν. Ἐκ δὲ τῶν 1,046,911 ἑκατ. ἅτινα ἀντιπροσωπεύουν τὴν κληρονομικὴν δόσιν (4) 659,773,200 ἐφορολογοῦντο δι' ἀναλογικῆς καὶ

1) Ὄντως ἡ ἐνιαυσία κληρονομικὴ δόσις ὑπολογίζεται εἰς 6,800,000 ἑκατ. περίπου φρ., ἡ δ' ἐκ τῆς φορολογίας πρόσοδος εἰς 640 ἑκατ. (1910—1911).

2) βλ. τοῦ λόγου τοῦ κ. Ὥστεν Τσάμπερλαιν, τέως ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, εἰς ἀπάντησιν τῆς εἰσηγήσεως τοῦ κ. Λόϋδ-Τζώρτζ (Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων συνεδρία 23 Ἀπριλίου πρβ. ὅλας τὰς ἀγγλικὰς ἐφημερίδας τῆς ἐπιούσης).

3) Λόγον τυχόντος περὶ Ἀγγλίας φρονοῦμεν δίκαιον ν' ἀναγράψωμεν ὅτι ὁ δρ. Παῦλος Haensel οὗ ἀναφέραμεν ἤδη τὴν ἐν τῷ Finanz-Archiv περὶ φορολογίας τῶν κληρονομιῶν ἐν Ἀγγλίᾳ μελέτην, ἔγραψε ἔτι πληρεστέραν τοιαύτην ρωσσιστί. Τῆς μελέτης ταύτης, ἥτις ἀπαρτίζει τόμον, ἐδημοσιεύθη τὸ ἀναγόμενον εἰς τὴν μεσαιωνικὴν περίοδον τμῆμα ἐν τῷ Deutsche Zeitschrift für Kirchenrecht τόμ. XIX καὶ XX. Tubingen 1909—1910.

4) Εἰς ταῦτα προσθετέα 16 ἄλλα ἑκατ. κληροδοτηθέντα πρὸς φιλανθρωπικοὺς σκοπούς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

387137,890 διὰ προοδευτικῆς φορολογίας. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἰς τὴν ἀναλογικὴν φορολογίαν ὑπάγονται ἐν Ἰταλίᾳ 99,19 % τῶν κληρονομούντων καὶ 62,07 % τῶν κληρονομιῶν.

Εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο συντρέχει, φυσικῷ τῷ λόγῳ, καὶ ἡ σχετικὴ πενία τῆς Ἰταλίας ἐν παραβολῇ ἰδίως πρὸς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν. Ὄχι μόνον κληρονομίαι ἄνω 5 ἑκατ. εἶναι σπανιώταται ἐν τῇ χερσονήσῳ ἀλλὰ καὶ αἱ κληρονομικαὶ μερίδες αἱ ἄνω τῶν 500,000 φρ. ἀντιπροσωπεύουσι μόνον 9 % τοῦ συνόλου τῶν κληρονομιῶν ἐν ᾧ ἐν Γαλλίᾳ αὗται ἀνέρχονται εἰς 20 % καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς 57 % τούτου. (1)

Περιληπτικὴν ἀλλὰ καὶ ἐναργεστάτην εἰκόνα τῆς καταστάσεως τόσον ὅσον ἀφορᾶ τὴν ἐνιαυσίαν κληρονομικὴν δόσιν ὅσον καὶ τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου εἰς τὰς τρεῖς χώρας δίδει εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς ὁ ἑξῆς πίναξ:

	Ἐνιαυσία κλ. δόσις	*ἀπόδοσις φόρου*
Ἰταλία	1,100,000,000	46,000,000 φρ.
Γαλλία	5,300,000,000	250,000,000 »
Ἀγγλία	6,800,000,000	640,000,000 »

Προσθετέον ἀμέσως ὅτι ἡ ἐν Ἰταλίᾳ κρατοῦσα πεποίθησις εἶναι ὅτι ἐὰν ἡ πραγματικὴ κληρονομικὴ δόσις εἶναι ἐν Ἀγγλίᾳ

1) Τανάπαλιν ὡς εἴδομεν αἱ κάτω τῶν 50,000 φρ. μερίδες ἐν Ἰταλίᾳ ἀνέρχονται εἰς 62 % τοῦ συνόλου, ἐν δὲ τῇ Ἀγγλίᾳ εἰς 13 %.

Ἰδοὺ ἄλλη λεπτομερεστέρα στατιστικὴ ἀνάλυσις τῆς κατανομῆς τῶν κληρονομιῶν.

Κληρονομικαὶ μερίδες			Ἰταλία	Γαλλία	Ἀγγλία
Ἀπὸ φρ.	1—	50,000	62,07	43,35	13,30
» »	50,000—	100,000	9,78	11,60	6,88
» »	100,000—	250,000	11,56	14,06	10,90
» »	250,000—	500,000	5,74	10,45	11,68
» »	500,000—	1,000,000	4,06	7,78	10,91
» »	1,000,000—	5,000,000		9,62	23,80
» »	5,000,000—	10,000,000	5,30	2,26	7,68
» »	10,000,000—	50,000,000		0,88	10,18
Ἄνω τῶν 50 ἑκατομμυρίων				—	4,67

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ Γαλλία πολὺ ἀνωτέρα τῆς διὰ τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν ἐμφαινομένης, τὸ φαινόμενον τοῦτο παρουσιάζεται εἰς πολὺ εὐρυτέραν κλίμακα ἐν Ἰταλίᾳ.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾶ τὰ κινητὰ ἡ ὑπεκφυγὴ θὰ ἦτο ἔτι μεγαλειτέρα ἢ ἀλλαχοῦ ἀφ' οὗ ὑπολογίζεται κατ' ἐπίσημον ἔκθεσιν (1) ἧς τὰ κυριώτερα σημεῖα ἀναδημοσιεύει ὁ Cabiati (σελ, 808 - 809) εἰς ἄνω τῶν 100 %. Ἐπιβεβαιοῖ δὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς τούτους, οὓς τινὲς θεωροῦσι μάλιστα πολὺ κάτω τῆς ἀληθείας (2), τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐνῷ ἁπανταχοῦ τῆς γῆς ὁ κινητὸς πλοῦτος αὐξάνει ταχύτερον τοῦ ἀκινήτου (3) καὶ ἐν ᾧ τὸ πᾶν δεικνύει ὅτι αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν τούτοις ἡ φορολογία τῶν κληρονομιῶν μέχρι τοῦ 1909 τοὐλάχιστον ἐδείκνυεν ἐλάττωσιν κατελθόντος τοῦ συνόλου ἀπὸ 391 ἑκατ. (1900) εἰς 372 ἑκατ. (1904) καὶ 347 ἑκατ. (1909) (4).

Ἐξ ἄλλου ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ ἐλαχίστη ἀπόκρυψις φορολογητέας ὕλης παρατηρεῖται εἰς τὰ ἀκίνητα (5), ἐν Ἰταλίᾳ αἵ τε ἐπίσημοι ἐκθέσεις (6) καὶ ὁ ἐν Ρώμῃ διαπρεπὴς καθηγητὴς τῆς στατιστικῆς κ.

---

1) Καταγωριθεῖσαν ἐν τῷ Bolletino di Legislazione e Statistica Comparata τομ. α' σελ. 777 καὶ ἑξῆς.

2) Ὁ Barone εἰς τὰ ἐν τῷ Giornale degli Economisti (Σεπτεμβρ.—Ὀκτώβρ. 1912) δημοσιευθέντα Studi di Economía finanziaria ἀναβιβάζει ταύτην εἰς 400 %.

3) Λ. Χ. ἐν Γαλλίᾳ

		Κινητὸς πλοῦτος	Ἀκίνητος	Σύνολον
1893	φρ.	3,531,000,000	3,090,200	6,621,300,000
1908	»	4,090,087,000	3,335,667	7,425,754,000

4) Βλ. Cabiati ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 799-800. Ἀληθῶς ἀπὸ τοῦ 1909 παρατηρεῖται ἀντίδρασις σπουδαία, ἄνοδος εἰς 401 ἑκατ. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν αὔξησιν ταύτην, ἡ πρόοδος ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας μένει 10 ἑκατ.

5) Ἐν Γαλλίᾳ μάλιστα παραπονοῦνται ζωηρῶς οἱ ἐνδιαφερόμενοι ὅτι τὰ ἀκίνητα ἐκτιμοῦνται ἄνω τῆς ἀξίας των (βλ. πλεῖστα ἄρθρα τοῦ Γάλλου Οἰκονομολόγου).

6) βλ. τὴν ἔκθεσιν τοῦ διαπρεποῦς ἀνωτάτου ὑπαλλήλου τοῦ κ. Καρόλου Tocci «Le tasse sugle affari nell' esercizio 1909—1910» (Ρώμη, 1910).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Benini (1) ἀναβιβάζουσι ταύτην διὰ τὴν Ἰταλίαν εἰς 40 % (2).

Τοῦτο δὲ τὸ σπάνιον φαινόμενον προκύπτει ὡς πρὸς μὲν τ' ἀστυκὰ κτήματα ἐκ τῆς συνηθείας νὰ ὑποτιμᾶται ἐν πάσαις ταῖς συναλλαγαῖς ἡ ἀξία αὐτῶν (3) καὶ τοῦτο ὅπως μέρος τῆς ἀξίας ταύτης διαφεύγῃ τὴν φορολογίαν, ὡς πρὸς δὲ τ' ἀγροτικὰ ἐκ μᾶλλον ἀπροόπτου λόγου τοῦ ἑξῆς: οἱ καταρτίζοντες τὸ ἰταλικὸν κτηματολόγιον ἐμπνέονται συνήθως ἐκ τῆς ἰδέας νὰ καταστήσωσι τὸν ἔγγειον φόρον ὅσον ἔνεστι ἐλαφρότερον καὶ ἐπειδὴ τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου τούτου εἶναι πάγιον (8,80% ἐπὶ τοῦ καθαρᾶς προόδου) προχειρότερον μέσον πρὸς ἡπιωτέραν φορολογίαν ἐκρίθη ὁ ὑπολογισμὸς τῆς προσόδου πολὺ κάτω τῆς ἀληθείας. (4)

---

1) Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Lincei (τομ. 18ος τεῦχος β') καὶ ἐν τῷ Bolletino di Legisl. κτλ. (1910 - 1911 τεῦχος α').

2) Τοῦτο ἀμφισβητεῖ ὁ Princivalle εἰς τὸ γνωστόν του ἔργον περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ πλούτου ἐν Ἰταλίᾳ (Νεάπολις 1909)· οὗτος ὑπολογίζει τὴν ἀπόκρυψιν εἰς 11 %. Ἀλλ' ὁ διαπρεπέστερος τῶν νεωτέρων ἰταλῶν καθηγητῶν τῆς στατιστικῆς Κονράδος Gini ὑπερθεματίζων κρίνει τοὐναντίον ὅτι ὁ Βενίννης ἔμεινε κάτω τῆς ἀληθείας. τῆς ἀποκρύψεως ἀνερχομένης εἰς 100 %, τὴν δὲ γνώμην ταύτην συμμερίζεται καὶ ὁ Cabiati (ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 808).

3) Κατὰ τὴν προμνησθεῖσαν ἐπίσημον ἔκθεσιν τοῦ Tocci. «Ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀποκρύψεως εἶναι 27 % ἐπὶ ἀγοραπωλησιῶν καὶ 40 % ἐπὶ δωρεῶν».

4) Τί πρέπει τις νὰ φρονεῖ περὶ τοιούτων μεθόδων ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως καὶ ποίας ἀδικίας αὗται κυοφοροῦσιν ἐξέθηκεν ὁ καθηγητὴς Einaudi ἐν τῇ Riforma Sociale (Ἰουλ.—Σεπτ. 1912) ὑπὸ τὸν τίτλον: Per la perequazione fiscale--Come la grande impresa vien fatta degenerare innani che sia finita.

Ὁ πόθος τῆς ἀνακουφίσεως τῆς γεωργίας ἐν Ἰταλίᾳ καταφαίνεται σαφέστατα ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἐγγείου φορολογίας πρόσοδος ἥτις ἀπὸ 92 ἑκατ. (1866) εἶχεν ἀνέλθῃ εἰς 130 (1872) ἔπεσεν νῦν εἰς 82 (1910), καὶ τοῦτο ἐν ᾧ ὁμολογουμένως ἀνεπτύχθη, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἡ ἰταλικὴ γεωργία. Πρὶν σπεύσωμεν ν' ἀποδόσωμεν τὸ φαινόμενον εἰς μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ γεωργοὶ ἀποτελοῦσι τὴν πλειονοψηφίαν τῶν ἐκλογέων, πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι ἐν ᾧ ἡ γεωργία μένει ἡ σταθεροτέρα καὶ ὑγιεστέρα πηγὴ πλούτου διὰ μίαν χώραν τάσις ἀκατάσχετος ὠθεῖ τοὺς γεωργοὺς πρὸς τὰς πόλεις καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Πρέπει δὲ πρὸς τούτοις νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι ἀνάλογα πρὸς τὰ ἐν Ἰταλίᾳ (δηλαδὴ ἐλάττωσις τῆς ἐγγείου ἐκ παραλλήλου πρὸς

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τὰ ἐν Ἰταλίᾳ εἶναι ἐκτάκτως ἐνδιαφέροντα διότι βλέπομεν ἐνεργοῦντα παραλλήλως δύο φαινόμενα διακριτέα ἂν καὶ συγγενῆ τὴν ὑποτίμησιν τῆς φορολογητέας ὕλης ἐπὶ ἀκινήτων καὶ τὴν κυρίως ὑπεκφυγὴν ἐπὶ κινητῶν. (1)

Πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ θὰ ἠδύνατο ὁ Ἰταλὸς νομοθέτης νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς φορολογίας ἥτις καὶ ἐφ' ὅσον μένει ἀναλογικὴ εἶναι ὁμολογουμένως λίαν βαρεῖα (βλ. πίνακα τελῶν παρὰ Φλώρα, *Δημοσία Οἰκονομία*, δ' ἔκδ. σελ. 572), ἢ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐπιτυγχάνῃ εἰλικρινεστέραν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου ἐπὶ τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων. Ἀντὶ τούτου τὸ νομοσχέδιον τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὴν Βουλὴν τῇ 18 Νοεμβρίου 1909, (2) ἐπεξέτεινε τὴν προοδευτικὴν φορολογίαν εἰς τὰς ἀπὸ 50,000 — 208,000 φρ. κληρονομικὰς μερίδας, καὶ ἐλάμβανε διάφορα μέτρα, ἀποβλέποντα ὅμως ἀποκλειστικῶς σχεδὸν εἰς τὰς κινητὰς κληρονομίας. Ἔκτοτε δὲ ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ ἡ νομοθετικὴ κατάργησις τῶν ἀνωνύμων τίτλων. Ἡ μετατροπὴ ὅλων τῶν ἀξιῶν εἰς ὀνομαστικὰς εἶχε προταθῇ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, (3) ἀλλ' ἡ τοιαύτη πρότασις δὲν εἶχε ληφθῇ σοβαρῶς ὑπ' ὄψει. Ἐν Ἰταλίᾳ ὅμως ἔτυχεν ὑποδοχῆς ἥτις δικαίως ἐθορύβησε πάντας τοὺς ἐνδιαφερομένους εἰς τὸ ἐμπορικὸν μέλλον τῆς χώρας. (4) Εἶναι δὲ νέα ἀπόδειξις τοῦ ἀδιεξόδου εἰς τὸ

αὔξησιν τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς φορολογίας) παρατηροῦνται καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα ἔθνη συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ἑλλάδος.

1) Ἡ πρώτη δὲν παρουσιάζεται εἰς ἄλλα κράτη ἐκεῖ δ' ἀναγκάζονται οἱ βουλόμενοι νὰ διαφύγωσιν τὴν φορολογίαν νὰ καταφεύγωσιν εἰς παντοῖα τεχνάσματα (πλαστὰς πωλήσεις εἰς κληρονόμους, δωρεὰς κτλ.) ἐν χρήσει κυρίως ἐν Ἀγγλίᾳ.

2) Atti parlamentari, Camera dei deputati, Legisl. XXIII, Sessione 1909. Documenti n. 236.

3) Ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Massabuau βλ. ἀνωτέρω σελ. 30 σημ. 2.

4) βλ. τὰ προμνησθέντα ἄρθρα τῶν καθηγητῶν Einaudi καὶ Cabiati.

Τῶν δυσκολιῶν ἃς ἐπιφέρει εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τὸ ὀνομαστικὸν τοῦ τίτλου γνωρίζουσιν καλῶς ἐν Ἑλλάδι οἱ μέτοχοι τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης, τῆς

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὁποῖον καταλήγει βαρεῖα φορολογία, ἄγουσα ἀπὸ πιέσεις εἰς ὑπεκφυγὰς καὶ ἀπὸ ὑπεκφυγὰς εἰς νέας πιέσεις καὶ περιορισμοὺς τῆς ἐλευθερίας.

§ 7 *Συμπέρασμα*

Ἰδοὺ ποῦ ἄγει ἡ ἄκρατος προοδευτικὴ φορολογία. Ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς αὔξησιν τῶν δημοσίων δαπανῶν πρὸς ὄφελος ἀσυδότων τάξεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἐκ παραλλήλου εἰς μείωσιν τῶν πρὸς παραγωγὴν κεφαλαίων, εἰς παντοειδεῖς πιέσεις τῶν φορολογουμένων, αἵτινες πάλιν κατέληξαν εἰς εἶδος *δημοσιονομικῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως* τούτων (1), ἐπιτηρήσεως ἥτις δὲν ἴσχυσεν ὅμως νὰ προλάβῃ οὔτε τὰς ἀθρόας μεταναστεύσεις τῶν κεφαλαίων οὔτε τὴν κακίστην ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως ἐξοικείωσιν τοῦ κοινοῦ εἰς φορολογικὰς ὑπεκφυγὰς καὶ ἐκτράχυνσιν τῶν μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἀντιθέσεων. Καὶ ταῦτα πάντα διατί ; διὰ νὰ καταλήξωμεν εἰς εἰσπράξεις μικροτέρας τῶν προϋπολογισθεισῶν.

Εὐτυχῶς τὰ διδάγματα τῶν τελευταίων ἐτῶν δὲν ὑπῆγαν ἐντελῶς χαμένα. Ἀντίδρασίς τις παρατηρεῖται. Οὕτω ἡ γαλλικὴ γερουσία ἀπέρριψαν τὴν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1911 προταθεῖσαν νέαν αὔξησιν.

Ἕτερον ἔτι μᾶλλον εὐοίωνον σημεῖον ἔρχεται ἐξ Ἀμερικῆς· Ἡ πολιτεία τῆς Νέας Ὑόρκης εἶχεν ὑψώσῃ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τὸν Φ. Κ. μέχρι 5 % εἰς εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ 25 % εἰς τὰς λοιπάς. Τοσαύτας ὅμως ὑπέστη ἀπαγορευσεις ὥστε τῷ 1911 ἀνέκρουσε πρύμναν, καὶ ὑπεβίβασεν τὸ ἀνώτατον ὅριον εἰς 4 % μὲν διὰ τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν εἰς 8 % διὰ τὰς ἄλλας. (2)

ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης μειονεκτούσης οὐσιωδῶς ἀπέναντι τῶν ἄλλων τραπεζῶν.

1) «Filature fiscale des contribuable». Καὶ αὕτη ἡ εὐτυχὴς ἔκφρασις ὀφείλεται εἰς τὸν Allix.

2) Οἱ μὴ γνωρίζοντες ἀγγλικὰ θὰ εὕρωσιν ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς μεταρρυθμίσεως πολλὰς πληροφορίας ἐν ἄρθρῳ τοῦ κ. Πέτρου Λερωὰ—Μπωλιὲ «Γάλλος Οἰκονομολόγος» φύλλον '23 Σεπτεμβρίου 1911.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Οἱ δὲ εἰδικώτεροι λόγοι δι' οὓς ἡ πολιτεία τῆς Νέας Ὑόρκης προέβη κατεσπευσμένως εἰς τὴν μεταρρύθμισιν ταύτην εἶναι λίαν διδακτικοί: Ὅπως ἡ Ἑλβετία καὶ τὸ Βέλγιον μεγάλως ὠφελήθησαν ἐκ τῆς ἐν τοῖς γειτονικοῖς μεγάλαις κράτεσι κρατούσης φορολογικῆς κατασχέσεως (obsession fiscale) (1), οὕτω καὶ πολλαὶ πολιτεῖαι τῆς Ὁμοσπονδίας πολλὰ ἐκαρπώθησαν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς γείτονας πολιτείας (2) βαρείας φορολογίας. Ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ ὅπως καὶ ἐν παντὶ ὁ νέος κόσμος ἐτελειοποίησεν τὰς μεθόδους τοῦ παλαιοῦ, αἱ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀμερικανικαὶ πολιτεῖαι δὲν περιωρίσθησαν νὰ δέχωνται μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας τὰ ξένα κεφάλαια ἀλλὰ καὶ προεκάλεσαν ταῦτα. Οὕτω μόλις εἶχον ἀνυψωθῇ οἱ φόροι τῶν κληρονομιῶν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, αἱ ὁδοὶ τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς μητροπόλεως ἐπληρώθησαν τρισμεγίστων ἀγγελιῶν περιεχουσῶν ἁπλῶς τὰς ἑξῆς λέξεις: *Φόροι κληρονομιῶν δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Ἀλαβάμᾳ. Ἀπαγορεύονται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος.* Ἡ μὴ δυναμένη νὰ καταδιωχθῇ ποινικῶς τοιαύτη ἀγγελία ἤρκει ὅπως τὰ Νεοϋορκικὰ κεφάλαια λάβωσιν τὰ πρὸς τὴν Ἀλαβάμαν ἄγουσαν καὶ ἤρκεσεν ὅπως ἡ Νέα Ὑόρκη σπεύσῃ νὰ μεταβάλῃ τὴν νομοθεσίαν της.

Ὑπολείπεται νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον αἱ εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις θ' ἀκούσωσιν τὴν ὑπὸ τῶν πραγμάτων διδομένην εἰς αὐτὰς συμβουλήν· (3) ἂν κλείσωσιν εἰς ταῦτα τὰ ὦτα ὁ φόρος τῶν κληρονομιῶν ὁ

1) Τῆς ἐκφράσεως ἐφευρέτης εἶναι ὁ κ. Νεϋμάρκ ὅστις ἔδωσε αὐτὴν ὡς τίτλον εἰς συλλογὴν ἄρθρων του.

2) Τοσούτῳ μᾶλλον εὐκόλως ὥστε τὰ ἐκ τῶν συνόρων κωλύματα εἶναι πολὺ ὀλιγότερον αἰσθητὰ ἐν τῇ Ὁμοσπονδίᾳ ἢ ἐν Εὐρώπῃ. Οὕτω ἁπλῆ γέφυρα, ἡ τοῦ Βρούκλην, χωρίζει τὴν πολιτείαν τῆς Νέας Jersey ἀπὸ τὴν τῆς Νέας Ὑόρκης.

3) Ὁ καθηγητὴς Einaudi ἐν προσφάτῳ καὶ περισπουδάστῳ μονογραφίᾳ (Intorno al Concetto di reddito imponibile, ὑπόμνημα ὑποβληθὲν εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Τωρίνου, Τωρῖνον 1912, σελ. 102 - 103), θεωρεῖ ὅτι ὅπως ἐν τῷ διεθνεῖ δικαίῳ ἀνεπτύχθησαν παρένθετοι ἢ ἀπαμβλυντικὰ κράτη (états-tampons, stati cussinetto) οὕτω σχηματίζονται καὶ δημοσιονομικῶς τοιαῦτα. Ἡ παραβολὴ δὲν μοὶ φαίνεται πολὺ ὀρθὴ τὰ παρένθετα κράτη δημιουργοῦνται ὅπως ἀπαμβλύνωσι τὰς μεταξὺ δύο

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

κατὰ θεωρίαν ἄριστος τῶν φόρων κινδυνεύει ν' ἀποβῇ ἐν τῇ πράξει ὁ κάκιστος πάντων.

Β΄.

ΠΕΡΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ὁ φόρος τῶν κληρονομιῶν εἶναι ἐν Ἑλλάδι φόρος κατ' ὄνομα μὲν παλαιὸς πράγματι ὅμως σχετικὸς νέος, καθ' ὅτι αἱ σχετικαὶ διατάξεις τῶν νόμων περὶ χαρτοσήμου τοῦ 1836 (1) καὶ 1865 (2) οὐδέποτε μέχρι τοῦ 1876 εἶχον ἐφαρμοσθῇ «ἡ δὲ τριετία 1876-9 ὅπως λέγει ἡ πολύτιμος εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ Χ. Τρικούπη εἰς τὸν ΩΙΔ΄ νόμον, (3) ἐλαχίστους ἀπέδωκεν φορολογικοὺς καρπούς, τῆς συλλογῆς αὐτῶν ἀραιῶς καὶ ἀτάκτως ἐκ δύο ἢ τριῶν πόλεων τοῦ Κράτους γιγνομένης μετὰ πόνου καὶ ἀγώνων».

Κυρίως λοιπὸν εἰπεῖν ὁ φόρος τῶν κληρονομιῶν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ νόμου ΩΙΔ΄ τοῦ 1880. Χαρακτηριστικὸν ὅμως τῆς πρὸς ἐπέκτασιν τάσεως τοῦ φόρου εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ὁ τῷ 1880 θεσπισθεὶς φόρος ἦτο βαρύτερος τοῦ πρότερον «μετὰ πόνου καὶ ἀγώνων» εἰσπραττομένου, (4) καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1877 ὁ τηλικαύτας δυσχερείας συναντῶν ἐν τῷ βασιλείῳ φόρος ἐπεξετάθη τῷ

μεγάλων κρατῶν ἀφορμὰς συγκρούσεων. Ἐνταῦθα οὐδὲν τοιοῦτον συμβαίνει. Παραβολὴ δ' εὐστοχωτέρα θὰ ἦτο ἡ τῆς πολιτείας τῆς προστατευούσης πρὸς ἴδιον ὄφελος τὰ ξένα κεφάλαια πρὸς τὴν ἠθικῶς ἀμφίβολον ἀλλ' ἐπικερδεστάτην χρῆσιν ἣν ἐποιοῦντο τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀσύλου οἱ ἀπολαύοντες τούτου βαρῶνοι τοῦ μεσαιῶνος.

1) Ἄρθρον 29.

2) Ἄρθρον 3.

3) Ἀνεδημοσιεύθη ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Κοφινᾶ σελ. 100—101.

4) Ὄντως ἔμενεν μὲν ἀναλογικός, πλὴν τὸ ποσοστόν του ηὐξήθη ἀπὸ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

1877 καὶ εἰς τὴν κινητὴν περιουσίαν τῶν κατὰ τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος ἀποδιούντων. (¹).

Ὁ νόμος τοῦ 1880 ἐφορολόγει μὲν τοὺς τέως ἀσυδότους συζύγους καὶ ἀδελφοὺς ἀπήλλασσεν ὅμως τοὺς ἀνιόντας καὶ κατιόντας, καθιέρου δὲ ἀναλογικὸν φόρον 1 - 5 °/₀ ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς συγγενείας, ἀντεποκρίνετο δηλαδὴ εἰς τὰ κοινῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κρατοῦντα.

Πλὴν ἑτέρα λίαν τολμηρὰ διὰ τοὺς χρόνους μεταρρύθμισις ἦτο ἐγγύς : Αἱ ἐκλογαὶ τῆς 7 Ἀπριλίου 1885 ἔφερον εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Θεόδωρον Δηλιγιάννην, οὗ τὸ πρόγραμμα περιελάμβανεν ἐκτὸς τῆς ἀποκοπῆς πολλῶν δαπανῶν, τὴν κατάργησιν πολλῶν μονοπωλίων καὶ τὴν ἐλάττωσιν πολλῶν φόρων. (²). Πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ ἰσοζυγίου ἐθεσπίσθη, πρὸς τοῖς ἄλλοις, (διὰ τοῦ νόμου τὸς 24 Ἰουλίου 1885) καὶ τελεία μετατροπὴ τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν. Εἰς τοῦτον ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπήχθησαν οἵ τε ἀνιόντες καὶ κατιόντες, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθιερώθη λίαν βαρεῖα πρόοδος, διότι καὶ μεταξὺ κατιόντων ἔφθανε μέχρι 5 °/₀, ἀνήρχετο δ' εἰς 7 °/₀ διὰ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ 10 °/₀ διὰ τοὺς λοιποὺς κληρονόμους. Ἤρκει δὲ ὅπως ὁ φόρος ἀνέλθῃ εἰς τὸ ἀνώτατον τοῦτο ὅριον νὰ φθάσῃ ἡ φορολογουμένη κληρονομία εἰς 400,000 δρ.

Τὸ νομοθέτημα τοῦτο, ὅπως καὶ ὁ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου προταθεὶς καὶ εἰς δύο ἀναγνώσεις ψηφισθεὶς φόρος τοῦ εἰσοδήματος, καὶ τολμηρὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἦτο καὶ δυσκόλως ἐφαρ-

---

1 - 4 εἰς 2 - 5 καὶ οἱ τέως ἀσύδοτοι ἀδελφοὶ καὶ σύζυγοι ὑπήχθησαν εἰς φορολογίαν.

1) Ἕτερος νόμος τοῦ 1903 ὑποβάλλει εἰς τὴν αὐτὴν φορολογίαν καὶ τοὺς ἀποθανόντας ἀλλαχοῦ ἔχοντας ὅμως τὴν τελευταίαν αὐτῶν διαμονὴν ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ κράτει.

2) Βλ. λεπτομερείας ἐν ταῖς ***Μελέταις περὶ τῆς ἐφαρμοσθείσης ἐν Ἑλλάδι Δημοσιονομικῆς Πολιτικῆς κατὰ τὰ ἔτη 1883—1887***, τοῦ κατὰ τὴν πρωθυπουργίαν Δηλιγιάννη γενικοῦ γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν κ. Ι. Ζωγράφου σελ. 38 κεξ. (Ἀθῆναι 1887).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πόσιμον ὅπως εἶχον τὰ παρ' ἡμῖν. Διὰ τοῦτο χαρακτηρισθὲν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ *κοινωνιστικόν* (1) ὀλίγον ἔζησε, τοῦ νομοθέτου ἐπεύσαντος νὰ ἐπανέλθῃ ἀπὸ τῆς 30 Δεκεμβρίου 1887 εἰς τὸν φόρον τοῦ 1880. (2)

Τὸ σύστημα τοῦτο (3) ἐκράτησε μέχρι τοῦ 1909. Ἡ φορολογία ὅμως τῶν κληρονομιῶν διὰ τέλους καὶ οὐχὶ φόρου, δὲν εἶχεν, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, καμμίαν θεωρητικὴν σημασίαν οὔτε ἦτο ἐνδεικτικὴ (4) τῆς ἀντιλήψεως ἣν εἶχεν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης περὶ τῆς δικαιολογητικῆς βάσεως τοῦ φόρου· οὐδαμοῦ ὄντως καταφαίνεται ὁ νομοθέτης φρονῶν ὅτι παρεῖχε τῷ κληρονόμῳ εἰδικὴν ὑπηρεσίαν, ἐφρόντισε δὲ μόνον νὰ εὕρῃ πρόχειρον τρόπον εἰσπράξεως (5).

Ἐν τούτοις τὰ ἔτη παρήρχοντο, ἡ δὲ ἀνάγκη εἰς ἣν εὑρέθη τὸ Δημόσιον, ἰδίᾳ μετὰ τὸ 1904, ν' ἀναζητήσῃ νέους πόρους ἦτο φυσικὸν νὰ στρέψῃ τὴν προσοχήν του πρὸς τὰς κληρονομίας.

Ἀπὸ τοῦ 1906 ὑπεβλήθη νομοσχέδιον εἰσάγον ἰδιώνυμον φόρον ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν. Ὁ φόρος οὗτος προοδευτικὸς καὶ ἐπεκτεινόμενος εἰς τὰς ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ κληρονομίας ἀπήντησεν ἀντίδρασιν· ἡ τότε κυβέρνησις δὲν ἠρέσκετο εἰς τὸν ἄχαριν κατὰ τῶν ἀντιδράσεων ἀγῶνα καὶ τὸ νομοσχέδιον δὲν συνεζητήθη κἂν ἐν τῇ Βουλῇ. Ἐγένετο ὅμως νόμος κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ φθινοπώρου 1909, καὶ τοῦτο σχεδὸν ἄνευ συζητήσεως, τὸ μὲν διότι

---

1) Ἐν τῇ Βουλῇ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Καλογεροπούλου. Ὁ κ. Φιλάρετος ἐχαρακτήρισε τὴν κλίμακα τοῦ 1885 «*τερατώδη*» (βλ. ***Κώδηξ Χαρτοσήμου***, Ἀθῆναι 1889, σελ. 204),

2) Οὗτος κατέστη ἔν τισι λεπτομερείαις ἐλαφρῶς βαρυτέρους.

3) Βλ. πλείονας λεπτομερείας παρὰ Ι. Α. Σούτσῳ (***Δημοσιολογία*** *β'* ἔκδ. 1890, σελ. 156 - 8)· καὶ Γ. Φιλαρέτῳ (ἔν θ' ἀνωτ. σελ. 198—208).

4) Ὡς φαίνεται φρονῶν ὁ κ. Μουρίκης σελ. 28.

5) Ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ χαρτοσήμου εἰσπράττονται καὶ παρ' ἡμῖν ὡς καὶ ἀλλαχοῦ πλεῖστοι φόροι. Ὁ ὅρος ***τέλος*** ἐπὶ τοῦ προκειμένου οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν. Ἄλλως τὴν νομοθεσίαν τοῦ χαρτοσήμου δὲν διέπουσιν αὐστηραὶ ἐπιστημονικαὶ ἀρχαὶ ἀλλ' ἄκρατος ἐμπειρισμός. Ὅπως λέγει ὁ εἰδικώτερος πάντως ἄλλου καὶ συγγραφεὺς τριτόμου ἐπὶ ταύτης ἔργου καθηγητὴς Wahl c'et une législation d'expédients.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ὡς γνωστὸν τὰ πλεῖστα τῶν νομοσχεδίων ἐψηφίζοντο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσυζητητεί, τὸ δὲ διότι ἡ κυβέρνησις εἶχε προβῇ ἐκ τῶν προτέρων εἰς σπουδαίαν παραχώρησιν πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην ἐξαιρέσασα τοῦ φόρου τοὺς ἀμέσως κατιόντας. (1)

Ὁ νόμος τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1909 «περὶ φορολογίας κληρονομιῶν καὶ αἰτίᾳ θανάτου δωρεῶν» καθιεροῖ καὶ παρ' ἡμῖν τὴν διπλῆν πρόοδον τοῦ ποσοστοῦ κατὰ βαθμὸν συγγενείας καὶ κατὰ ποσὸν τῆς φορολογητέας ὕλης.

Καθιεροῖ ἐπίσης κλίμακα εἰδικὴν διὰ τοὺς ἀνιόντας καὶ τοὺς κατιόντας β' βαθμοῦ, (2) τοὺς δὲ λοιποὺς κληρονόμους διακρίνει εἰς τέσσαρας κατηγορίας α') σύζυγοι καὶ ἀδελφοί· β') συγγενεῖς ἐκ πλαγίου γ' καὶ δ' βαθμοῦ· γ') ε' καὶ ς' βαθμοῦ· δ') λοιποὶ συγγενεῖς, θετοὶ καὶ ἐξωτικοί. Ταύτας φορολογεῖ ὡς ἑξῆς:

Ἐπὶ περιουσίας	*Α'*	*Β'*	*Γ'*	*Δ' κατηγορίαι*
ἄχρι 50000	3 %	4 %	5 %	6 %
50 - 100,000	3,5 »	4,50 »	5,50 »	6,50 »
100,000 - 250,000	4 »	5 »	6 »	7 »
250,000 - 500,000	4,50 »	5,50 »	6,50 »	7,50 »
500,000 καὶ ἄνω	5 »	6 »	7	8 »

Ὁ φόρος ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν φαίνεται ὑπέρογκος. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν του ὁ φόρος τοῦ 1887. Οὗτος δὲ τοὺς μὲν ἀνιόντας καὶ

---

1) Ὑποβάλλει ὅμως εἰς φορολογίαν τοὺς κατιόντας τοῦ β' βαθμοῦ. Οὐδεμία ἱκανοποιητικὴ δικαιολογία δύναται νὰ δοθῇ τῆς διακρίσεως, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον οἱ βαρυνόμενοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀρφανά.

2) Ἡ κλίμαξ αὕτη ἔχει οὕτως:

Μέχρι	50.000	0.50 %
ἀπὸ	50,000-100,000	1 »
	100,000-350,000	1,50 »
	350,000-500,000	2 »
	500,000 καὶ ἄνω	2,50 »

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

κατιόντας δ' βαθμοῦ ἀφήνει ἀσυδότους, βαρύνει ὅμως ἐπιπροσθέτως τὴν α' κατηγορίαν κατὰ 2 %, τὴν δ' κατὰ 3 %, τὴν γ' κατὰ 4 % καὶ τὴν δ' κατὰ 5 %. Οὕτως ὥστε ὄχι μόνον ἐξωτικὸς ἀλλὰ καὶ συγγενὴς 7ου βαθμοῦ ἢ θετὸν τέκνον κληρονομοῦντες ποσὸν δρ. 500,000 τελοῦσι 13 %, ἤτοι ποσὸν ἀναλογοῦν πρὸς εἰσόδημα τριῶν καὶ πλέον ἐτῶν. Ἐὰν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι παρ' ἡμῖν μόνον προκειμένου περὶ ἀκινήτου περιουσίας χορηγεῖται διορία πληρωμῆς (1) ἕπεται ὅτι ἡ τοιαύτη φορολογία θίγει τὸ κεφάλαιον.

Ἐξ ἄλλου καταφαίνεται ὅτι παρ' ἡμῖν ὑπερακοντίζεται τὸ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἐσχάτως καθιερωθὲν ἀνώτατον ὅριον 10 %, ὡς ἐπίσης καὶ αὐταὶ αἱ βαρύτεραι τῶν φορολογιῶν τῆς Νοτιανατολικῆς Εὐρώπης (διότι τὸ ἀνώτατον ὅριον ἐν μὲν τῇ Ρουμανίᾳ εἶναι 12 %, ἐν δὲ τῇ Βουλγαρίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ 10 % (2).

Τὸ κακὸν δὲν θὰ ἦτο τόσον μέγα ἐὰν ἀφ' ἑνὸς ἡ πρόοδος δὲν ἦτο τόσον ταχεῖα, ἂν λ.χ. καθιεροῦτο τὸ 13 % διὰ περιουσίας ἀνωτῶν 1,000,000 ὄχι τῶν 500,000 δρ. καὶ ἂν ἐπίσης δὲν εἴχομεν φθάσῃ εἰς δυσθεώρητα ὕψη ἀπὸ τοῦ πρώτου πηδήματος. Γνωστῆς οὔσης πράγματι τῆς παγκοσμίου τάσεως πρὸς αὔξησιν τοῦ φόρου τούτου, ἠμπορεῖ τις νὰ προΐδῃ ταχέως τὴν στιγμὴν (3) καθ' ἣν αἱ κληρονομίαι θὰ βαρυνθῶσιν ἐν Ἑλλάδι ὅσον καὶ εἰς τὰ μάλιστα φορολογούμενα κράτη.

Τὸν κίνδυνον διεῖδε ἄλλως καὶ αὐτὸς ὁ πεπειραμένος συντάκτης τοῦ νομοσχεδίου γράφων ἐν σελ. 124 -125 :

---

1) Ὁ κ. Μουρίκης προτείνει νὰ δοθῇ διορία καὶ διὰ τὰ κινητά, παρατηρῶν ὀρθῶς ὅτι τὸ Δημόσιον οὐδὲν ἔχει νὰ χάσῃ ἐὰν ἐξασφαλισθῇ διὰ καταλλήλου ἐγγυήσεως.

2) Ἐν Σερβίᾳ δὲν ὑπάρχει εἰδικὸς φόρος· βλ. τὴν ἡμετέραν μελέτην ***Ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν Σερβικῶν οἰκονομικῶν*** (γαλλιστί, Βρυξέλλαι, 1909).

3) Οὕτω ὁ ἡμέτερος κ. Μουρίκης ἐκτὸς τῶν γενικῶν ἐπὶ ἀνεπαρκείᾳ τοῦ φόρου παραπόνων του (σελ. 27), ψέγει ἐν σημειώσει τῆς σελ. 20 τὴν ἑρμηνείαν καθ' ἣν ἡ κληρονομικὴ μερὶς διαιρεῖται εἰς τμήματα εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐφαρμόζεται ὁ προσήκων φόρος. Λ. Χ. κληρονομία 1 ἑκατ. περιερχομένη εἰς θετὸν υἱὸν διαιρεῖται εἰς 5 τμήματα ἐξ ὧν τὸ πρῶτον =50,000 πληρώνει 6 %, τὸ δεύτερον=50,000 6 ½ %, τὸ τρίτον 150,000 7 % καὶ οὕτω

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

«Ταχέως ἐφθάσαμεν ἐν Ἑλλάδι εἰς ὅριον ἀρκούντως ὑψωμένον, ἐν σχέσει πρὸς τὰς οἰκονομικάς, οἰκογενειακὰς καὶ ἠθικὰς συνθήκας τῆς χώρας ἡμῶν, ἥτις οἰκονομικῶς μὲν ἔχει ἀνάγκην ἐνισχύσεως, οἰκογενειακῶς δὲ καὶ ἠθικῶς ἔχει ὕψιστον συμφέρον νὰ ποιεῖται περὶ πολλοῦ τοὺς οἰκογενειακοὺς καὶ συγγενικοὺς δεσμοὺς οἵτινες συνέχουσιν ἀκόμη παρ' ἡμῖν τούς τε κατ' εὐθεῖαν καὶ τοὺς ἐγγυτέρους ἐκ πλαγίου συγγενεῖς. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐπιβάλλεται νὰ δοθῇ μεγίστη προσοχὴ εἰς πᾶσαν ἐν τῷ μέλλοντι μεταβολὴν τοῦ φορολογικοῦ τούτου ὁρίου καὶ ἐν γένει τῆς φορολογίας ταύτης, πρὸς ἀποτροπὴν ὑπερμέτρου φορολογίας, δυναμένης νὰ ἐπιδράσῃ ἐπιζημίως τῇ ὅλῃ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ, διὰ διαταράξεως τῆς φυσικῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῶν κεφαλαίων τῆς χώρας».

Οἱ σοφοὶ οὗτοι λόγοι θὰ ἦσαν τὸ καλλίτερον συμπέρασμα τῆς παρούσης μελέτης ἐὰν δὲν εἶχον καθῆκον νὰ εἴπω ὀλίγας λέξεις καὶ περὶ τριῶν σπουδαίων ζητημάτων ἅτινα θίγει ὁ κ. Μουρίκης.

Α΄ Τὸ ζήτημα τῆς φορολογίας τῶν κατιόντων τοῦ α΄ βαθμοῦ.

Ἐκ τῶν ἤδη ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος προλόγου λεχθέντων προκύπτει ὅτι, κατ' ἐμὲ κριτήν, ὁ ἡμέτερος νομοθέτης καλῶς ἔπραξεν ἀπέχων ἀπὸ τοιαύτης φορολογίας.

Πλὴν καὶ νέα ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης ἐπιχειρήματα δύνανται νὰ δοθῶσιν.

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ νόμου τοῦ 1887 κ. Στέφανος Δραγούμης δικαιολογεῖ τὴν ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπάνοδον εἰς τὸν νόμον τοῦ 1880 ὡς ἑξῆς:

«Ὁ νόμος τοῦ 1880 ἔθηκεν ὀρθὴν βάσιν στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἀπὸ ἀνιόντος εἰς κατιόντα οὐδεμία ὑπάρχει ἀποξένω-

---

καθ' ἑξῆς. Ἀλλ' αὕτη ἐδόθη καὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐφ' ὅσον γνωρίζω ἀπανταχοῦ τῆς γῆς. Ἐφαρμόζεται δὲ συνήθως τὸ σύστημα καὶ εἰς τὸν χόρον τοῦ εἰσοδήματος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

σις περιουσίας δικαιολογοῦσα τὴν ὑπὸ τοῦ κράτους εἴσπραξιν τέλους, ἀλλ' ἡ περιουσία ἐμμένει τῇ οἰκογενείᾳ· νομίζω δὲ ὅτι ἦτο συμφωνότερος οὐ μόνον τῇ περὶ ἀναγκαίων κληρονόμων θεωρίᾳ τοῦ παρ' ἡμῖν κρατοῦντος ἀστικοῦ δικαίου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἡμέτερα ἤθη, καθ' ἃ ὁ μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων δεσμὸς στενώτερος ἢ ἀλλαχοῦ, ἀείποτε σχεδὸν ἐν ἑνὶ οἴκῳ συνδιαιτωμένους καὶ συμπονοῦντας συνέχει γονεῖς, τέκνα, πάππους καὶ ἐγγόνους».

Πόσον δὲ εἰσέτι τὴν σήμερον ἡ φορολογία τῶν κατιόντων εἶναι ἀντιπαθὴς ἐν Ἑλλάδι δεικνύει ἡ κατὰ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1906 ἀντίδρασις, καὶ ἡ συμμετοχὴ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἀγῶνα ἀνδρῶν μὴ φοβουμένων τὰς γενναίας μεταρρυθμίσεις ὡς τοῦ διαπρεποῦς ἡμῶν συναδέλφου κ. Ἀντωνίου Μομφερράτου (ἐφ. *Ἀθῆναι* φύλλον 18 Ἰουνίου 1906).

Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ἡ κοινὴ συνείδησις ἀπεχθάνεται τὸν φόρον τοῦτον. Ἐν Γερμανίᾳ εἴδομεν τὸν Πρίγκηπα Bulow ἀναγκαζόμενον νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν ἀρχήν, καθ' ἣν δ' ἀκριβῶς στιγμὴν γράφομεν βλέπομεν τὸ Γερμανικὸν Ράϊχσταγ στέργον *Εἰσφοράν*, κατὰ τὴν Ἀττικὴν ἐκδοχὴν τῆς λέξεως, [1]) 1200 ἑκατ. μάρκων ἤτοι ἑνὸς καὶ ἡμίσεως δισεκατομμυρίων δραχμῶν ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ν' ἀποφύγῃ δριστικῶς τὸν φόρον τῶν κληρονομιῶν (ὅλ. καὶ ἀνταπόκρισιν ἐκ Βερολίνου εἰς τὸν Παρισινὸν *Χρόνον* τῆς 12 Ἀπριλίου).

Ὅτι δὲ πρόκειται περὶ συναισθήματος βαθείας ρίζας ἔχοντος καὶ ἀνέκαθεν ὑπάρχοντος μαρτυρεῖ μνημεῖον ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ ῥωμαϊκοῦ λαοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀπαλλάξαντος τοὺς κατιόντας τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ. ([1]). Ὅθεν μᾶλλον τῆς καταργήσεως τῆς ἀσυδοσίας θὰ προέτεινον τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς καὶ εἰς τοὺς κατιόντας τοῦ β΄ βαθμοῦ, ὁσάκις τοὐλάχιστον πρόκειται περὶ ὀρφανῶν. ([2])

---

1) Δηλαδὴ ἐκτάκτου φόρου ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου διὰ στρατιωτικὰς ἀνάγκας.

2) Ὁ ἀντάξιος τοῦ Τραϊανοῦ πανηγυριστὴς Πλίνιος ὁ νεώτερος χαρακτηρίζει τὸν Φ. Κ. ὡς ἑξῆς: «Tributum tolerabile et facile dum taxat extraneos, domesticis grave».

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Β'. Ζήτημα τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἀδιαθέτου διανομῆς.

Ἡ ἐπ' ἀόριστον ἐπέκτασις τοῦ δικαιώματος τῆς διαδοχῆς ἢ καὶ μέχρι τοῦ 12ου βαθμοῦ κατὰ τὸν Ναπολεόντιον κώδικα, δύναται νὰ κατακριθῇ ὡς μὴ ἀνταποκρινομένη οὔτε εἰς τὴν ὑποτιθεμένην θέλησιν τοῦ ἀποθνήσκοντος οὔτε εἰς τὸ τεκμήριον ὅτι τὰ κληρονομούμενα ἀγαθὰ προήρχοντο ἐκ κοινοῦ προγόνου.

Διὰ τοῦτο δὲ καὶ νομομοθεσίαι τινές, ὡς ἡ Ἰταλική, περιώρισαν τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα μέχρι τοῦ 10ου βαθμοῦ, ἄλλαι δέ, ὡς ἡ Ἑλβετική, μέχρι τοῦ 6ου.

Ὁ κ. Μουρίκης (σελ. 25 - 6), μὴ ἀρκούμενος εἰς ταῦτα, ζητεῖ νὰ περιορισθῇ μέχρι τοῦ 3ο ἢ τὸ πολὺ τοῦ 4ου διότι τοῦτο θὰ ἦτο σύμφωνον πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τῆς Γερμανικῆς σχολῆς,(1) καὶ πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς νεωτέρας οἰκογενείας ἥτις δὲν ἐκτείνεται πέραν τῶν ἀνεψιῶν.

Ὁ κορυφαῖος τῶν ἀπὸ καθέδρας σοσιαλιστῶν καθηγητὴς Schmoller ἐφρόντισε πρὸ ἐτῶν νὰ γράψῃ εἰς τὸν Gide ὅτι ἡ σχολή του ἔχει ὑπ' ὄψει της μόνον τὴν Γερμανίαν καὶ δὲν ἀξιοῖ ὅτι τὰ διδάγματα αὐτῆς ἐφαρμόζονται καὶ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ Γερμανικοῦ κράτους. (2)

Βέβαιον δ' εἶναι ὅτι ἐν Ἑλλάδι δὲν δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἡ οἰκογένεια περιορίζεται εἰς τοὺς ἀνεψιούς. Παρ' ἡμῖν οἱ πρῶτοι ἐξάδελφοι συνδέονται ὅσον ἀλλαχοῦ οἱ ἀδελφοί· μεταξὺ δὲ καὶ

---

1) Τὴν αὐτὴν ἀντίληψιν εἶχε (πρβ. ἀνωτ. σελ. 21) καὶ ὁ νομοθέτης ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὁπότε εἰς πολλὰ μέρη ἀπεκλείοντο καὶ αἱ ἀνεψιαί, συμπραττόντων δὲ καὶ τῶν λοιμῶν, περιήρχοντο εἰς τὸ κληρονομοῦν Τουρκικὸν δημόσιον πάμπολλα κτήματα· ὅλ. λεπτομερείας ἐν τῷ περισπουδάστῳ ἔργῳ τοῦ κ. Τσοποτοῦ ***Γῆ καὶ Γεωργοὶ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπὶ Τουρκοκρατίας*** (Βόλος 1912). Οὕτω εἶχον τὰ πράγματα καὶ παρὰ τοῖς βαρβαρικοῖς λαοῖς τοῦ μεσαίωνος.

2) Ἡ βαρυσήμαντος αὕτη ἐπιστολὴ περιελήφθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Σαὶν Μάρκ ἐν τῇ περὶ γερμανικῆς σχολῆς μακρᾷ μελέτῃ του ***(Ἐπιθεώρησις Πολιτικῆς Οἰκονομίας, 1891).***

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

δευτέρων ἐξαδέλφων ὑπάρχουσι τρυφερώταται σχέσεις ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ κοινῶς γενόμεναι θυσίαι πρὸς ἀποκατάστασιν ἢ συντήρησιν συγγενῶν τοῦ βαθμοῦ τούτου. Ὅταν δὲ εἶναι κοινὸν τὸ ὄνομα, καὶ μεταξὺ τρίτων ἐξαδέλφων ὑφίσταται οἰκογενειακὴ ἀλληλεγγύη.

Δὲν θὰ ἐπετρέπετο λοιπὸν ὁ νομοθετικὸς ἀποκλεισμὸς τοὐλάχιστον τῶν συγγενῶν τοῦ 5ου καὶ 6ου βαθμοῦ εἰμὴ ἐὰν ἦτο διαδεδομένον, ὡς λ.χ. ἐν Ἀγγλίᾳ, τὸ ἔθος τῆς διαθήκης. Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν — καὶ τοῦτο εἶναι διὰ πολλοὺς λόγους λυπηρὸν — οἱ συντάσσοντες διαθήκην εἶναι οἱ ὀλιγώτεροι. (1) Εἰς δὲ τὰ λαϊκώτερα στρώματα θεωρεῖται μάλιστα ἡ σύνταξις διαθήκης κακὸς οἰωνός.

Ἄλλο σημεῖον δεικνύον πόσον δὲν πρέπει νὰ σπεύδωμεν ν' ἀντιγράφωμεν τὰ ἀλλαχοῦ εὐδοκιμοῦντα, εἶναι ὅσα ὁ κ. Μουρίκης λέγει περὶ τοῦ φόρου τῆς νεκρᾶς χειρός (main morte). Διὰ τούτου φορολογοῦνται ἀλλαχοῦ τὰ νομικὰ πρόσωπα ὧν ἡ περιουσία διαφεύγει τὸν φόρον τῶν κληρονομιῶν καὶ τὰ τέλη τῆς μεταβιβάσεως, ἀφ' οὗ τὰ πρόσωπα ταῦτα οὔτε θνήσκουσιν οὔτε κατὰ κανόνα ἐκποιοῦσι τὰ κτήματά των.

Πλὴν ἀλλαχοῦ ὁ φόρος οὗτος ἐπεβλήθη οὐχὶ τόσον διὰ τὸν θεωρητικῶς ἐπαρκέστατον τοῦτον λόγον ὅσον ἐκ δυσμενείας πρὸς τὰ συγκεντροῦντα τρισμεγίστας περιουσίας ἐκκλησιαστικὰ ἱδρύματα. Ὡς ἔχουν παρ' ἡμῖν τὰ πράγματα διὰ μὲν τὰ μοναστήρια δὲν ὑφίσταται πλέον κίνδυνος αὐξήσεως περιουσίας (2) ἄλλως δ' ἡ πολιτεία λαμβάνει ἤδη μέρος τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν. Φόρος νεκρᾶς χειρὸς θὰ ἐκινδύνευεν ὅθεν νὰ στραφῇ κατ' ἄλλων φιλανθρωπικῶν, ἐκπαιδευτικῶν ἢ ἐθνωφελῶν καταστημάτων, ἅτινα ὁ ἡμέτερος νομοθέ-

---

1) Τοῦτο συμβαίνει τοὐλάχιστον τόσον ἐν Κερκύρᾳ ὅπου ἐγεννήθην καὶ ἀνετράφην ὅσον καὶ ἐν Κρήτῃ ἐξ ἧς ὁρμῶμαι.

2) Ὁ κίνδυνος οὗτος ὑφίστατο ἐν Βυζαντίῳ καὶ ματαίως κατ' αὐτοῦ ἐπάλαισαν οἱ ἄριστοι τῶν αὐτοκρατόρων ἐν οἷς καὶ ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς βλ. Ferradou. *Περὶ τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων ἐν Βυζαντίῳ*, Βορδὼ 1896.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

της ὡς, ἀποδεικνύει καὶ ἡ φορολογία τῶν κληρονομιῶν, συστηματικῶς εὐνοεῖ.

Ἐν συμπεράσματι συμπληρωματικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος τῶν νομικῶν προσώπων σκοπὸν ἔχων ν' ἀναπληρώσῃ τὰ εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα μὴ ἐφαρμόσιμον φόρον τῶν κληρονομιῶν δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀποκρουστέος, ἀλλὰ ἐὰν γίνῃ δεκτὸς πρέπει νὰ θεσπισθῇ λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν ἐν Ἑλλάδι εἰδικῶν συνθηκῶν, ἤτοι ὑπὸ τύπον ὅλως διάφορον ἢ ἀλλαχοῦ.

Γ') *Ζήτημα τῆς ἑνοποιήσεως τῆς φορολογίας.*

Ὁ κ. Μουρίκης (σελ. 24 - 5) κατακρίνει τὸν διχασμὸν τῆς φορολογίας ἰδίως ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι διάφοροι ἀρχαὶ ἐμπνέουσι τὰ δύο νομοθετήματα ἐξ οὗ ἐπήγασαν καὶ αἱ ἀντιφάσεις ὡς πρὸς τὴν φορολογίαν τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων 6' βαθμοῦ. Ἡ δὲ συγχώνευσις τῶν δύο φόρων θὰ εἶχεν εἰς τὰ ὄμματά του τὸ πλεονέκτημα ν' ἀπαλείψῃ ἐκ τῆς νομοθεσίας τὸν ἀντεπιστημονικὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅρον : *τέλος*. (1)

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἀφομοίωσις προσκρούει εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ Διεθνοῦς Ἐλέγχου[2]. Ἀκαδημαϊκῶς συζητουμένου τοῦ ζητήματος δύναταί τις νὰ εἴπῃ τὰ ἑξῆς :

Καίτοι καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ λειτουργεῖ σύστημα ὑπενθυμίζον ἔν τισι τὸ ἡμέτερον δὲν θὰ εἶχον ἀντίρρησιν εἰς τὴν ἑνοποίησιν, ἐὰν παρ' ἡμῖν ὅπως καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ ἀναλογικὸν τοῦ ἑνὸς τῶν βαρῶν δὲν ἐκόλαζε τὴν ἄμετρον προοδευτικότητα τοῦ ἑτέρου καὶ δὲν ἐμετρίαζεν ἐπίσης καὶ τὴν φορολογίαν τῶν κατιόντων τοῦ 6' βαθμοῦ οἵτινες συνήθως, καθ' ὃ ὀρφανά, εἶναι ἄξιοι πάσης συμπαθείας. Θὰ

---

1) Βλ. ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἀνωτ. σελ. 19 καὶ 43.

2) Δὲν ἔχομεν δικαίωμα νὰ καταργήσωμεν ἄρθρα τοῦ νόμου τοῦ χαρτοσήμου ὅπερ εἶναι ὑπέγγυος πρόσοδος. Ἐὰν ἐξ ἄλλου εἰσπράξωμεν τὸν φόρον τῶν κληρονομιῶν διὰ τοῦ φόρου τοῦ χαρτοσήμου, τότε αὐξάνομεν τὰς προσόδους τῶν δανειστῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐδεχόμην δηλαδὴ τὴν ἀφομοίωσιν ἐὰν μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τῆς πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης ἐπανηρχόμεθα εἰς σύστημα ἠπιώτερον καὶ κατ' ἀκολουθίαν, παρὰ τὰ φαινόμενα, μᾶλλον προσοδοφόρον.

*
* *

Ταῦτα εἶχον νὰ εἴπω περὶ τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν καὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Μουρίκη. Ἡ εἰλικρίνεια μεθ' ἧς κατέκρινα πολλὰς τῶν θεωριῶν τοῦ τελευταίου εἶναι δεῖγμα τῆς πρὸς τὸν συγγραφέα μεγάλης μου ὑπολήψεως καὶ πολυετοῦς φιλίας, μοὶ ἐπιτρέπει δὲ νὰ συστήσω ἔτι μᾶλλον ἐλευθέρως τὸ βιβλίον του οὐ μόνον εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα ἐνδιαφερόμενον εἴτε ἀμέσως εἴτε θεωρητικῶς εἰς ἓν τῶν σπουδαιοτάτων συγχρόνων δημοσιονομικῶν προβλημάτων.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Ὁ φόρος τῶν κληρονομιῶν καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἔκθεσις τοῦ κ. Κωνσταντίνου Δεμερτζῆ

Κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ ἀνὰ χεῖρας προλόγου, ἐδημοσιεύθη ἡ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων τῆς χρήσεως τοῦ 1913 ἔκθεσις τοῦ κ. Δεμερτζῆ.

Αὕτη εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀξιόλογος· ἀπὸ δὲ τῆς ἀπόψεως τῆς δογματικῆς ἐξετάσεως τῶν φόρων πιθανῶς ἡ ἀρτιωτέρα τῶν εἰς τὴν ἡμετέραν Βουλὴν ὑποβληθεισῶν ἐκθέσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐπειδὴ δ' ἐξ ἄλλου αἱ ἐκτιθέμεναι ἐν αὐτῇ περὶ φορολογικῶν μεταρρυθμίσεων προτάσεις κατ' ἀνάγκην θὰ συζητηθῶσιν ἐν τῇ Βουλῇ καὶ πιθανὸν νὰ γίνωσιν ὑπ' αὐτῆς δεκταί, ἐπιβάλλεται νὰ ἐκθέσωμεν καὶ συζητήσωμεν ταύτας, λυπούμενοι, ὅτι ἐκτυπωθέντος τοῦ σώματος τῆς μελέτης ἡμῶν, ἀναγκαζόμεθα νὰ πράξωμεν τοῦτο ἐν ἐπιμέτρῳ καὶ συνεπῶς διὰ βραχέων.

Ὁ κ. Δεμερτζῆς ἀφιεροῖ εἰς τὸν Φ. Κ. τὰς σελ. 51—58 τῆς ἐκθέσεώς του. Μετὰ περιληπτικὴν ἀνάπτυξιν τῶν παρ' ἡμῖν καὶ ἀλλαχοῦ κρατούντων, ἐπιλαμβάνεται τῆς συζητήσεως τῶν ἐπενεκτέων εἰς τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν μεταρρυθμίσεων καὶ μετά τινα περὶ τῆς συγχωνεύσεως τῶν δύο φόρων τοῦ 1887 καὶ 1909 [1], ἐρωτᾷ ἑαυτὸν ἐὰν προτιμητέα ἡ φορολογία συμπάσης τῆς κληρονομίας τῆς τῶν κληρονομικῶν μερίδων. Τὸ πρῶτον σύστημα εἶναι τὸ κρατοῦν Ἀγγλίᾳ διὰ τοῦ Estate Duty, προὐτάθη δὲ ἐν Γερμανίᾳ (Nachlassteuer), ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι.[2] Ὁ εἰσηγη-

1) ***Πρβλ.*** τ' ἀνωτέρω ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα (σελ. 50—51).

2) ***Βλ.*** ἀνωτέρω ἐν σελ. 22 σημ. 4, ὅπου ἀντὶ «τοιοῦτος ἀκριβῶς εἶναι καὶ ὁ ***εἰσαχθεὶς*** παρ' ἡμῖν», ἀναγνωστέον «τοιοῦτος ἀκριβῶς καὶ ὁ ***προταθεὶς*** παρ' ἡμῖν.»

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

τῆς τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπορρίπτει τὸ σύστημα τοῦτο διὰ τοῦ ἑξῆς ἀκαταμαχήτου ἐπιχειρήματος : «Καίτοι ἡ φορολόγησις συμπάσης τῆς κληρονομίας εἶναι ἱκανὴ ὅπως ἀποδώσῃ μεγαλείτερα ἔσοδα, ἐν τούτοις ὅμως ἡ δικαιολογητικὴ βάσις τῆς φορολογίας τῶν κληρονομιῶν ἐπιβάλλει μᾶλλον τὴν φορολόγησιν τῶν κληρονομικῶν μερίδων, διότι δι' αἰτίᾳ θανάτου λαμβάνων καθίσταται πλουσιώτερος μόνον κατὰ τὴν μερίδα αὐτοῦ, ἑπομένως ταύτης μόνον τὴν φορολόγησιν εἶναι δίκαιον νὰ ὑποστῇ. Ὀρθῶς ἑπομένως ἀμφότεροι οἱ νόμοι ΑΧΚΕ' καὶ ΓΤΣΤΑ' φορολογοῦσι τὰς κληρονομικὰς μερίδας, θὰ ἦτο δὲ ἀδικαιολόγητος πᾶσα παρέκκλισις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης».

Ἐπίσης ὁ κ. Δεμερτζῆς (ἐν σελ. 56) συνιστᾷ, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐπράξαμεν ἀνωτέρω (σελ. 14 καὶ 45), τὴν παροχὴν μειζόνων εὐκολιῶν πρὸς καταβολὴν τοῦ φόρου. Ὀρθῶς δ' ἐπίσης κρίνει ὅτι ἡ ἡμετέρα φορολογικὴ κλῖμαξ δεῖται ἐπιμελεστέρας διαβαθμίσεως, καθ' ὃ λ. χ. φορολογοῦσα διὰ τοῦ αὐτοῦ ποσοστοῦ τὰς ἀπὸ δισχιλίων μέχρι πεντηκοντακισχιλίων δραχμῶν κληρονομίας, ἐν ᾧ εἶναι προφανές, ὅτι ἡ ἀντοχὴ τοῦ φορολογουμένου ποικίλλει ἐντὸς τῶν διαληφθέντων ὁρίων. Τοιαύτη τις μεταρρύθμισις ἐνδείκνυται καὶ ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν πλείστων ξένων νομοθεσιῶν, αἵτινες καθιεροῦσι πολυδάθμιον κλίμακα. Συνεχίζων τὴν μελέτην τῶν κατ' αὐτὸν χρῃζόντων μεταρρυθμίσεως ὁ ἀξιότιμος βουλευτὴς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καταδικάζει τὴν μέχρι δισχιλίων δραχμῶν ἀσυδοσίαν, παρατηρεῖ δ' ὅτι ἡ χορηγουμένη ἀλλαχοῦ ἀσυδοσία τυγχάνει μικροτέρα καὶ ὅτι ἡ περιστολὴ εἰς ποσὸν μικρότερον τῶν δισχιλίων δραχμῶν θὰ ἐχρησίμευεν εἰς δημιουργίαν στατιστικῆς τῶν περιουσιῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐξακρίβωσιν τοῦ δημοσίου πλούτου καὶ τῆς κατανομῆς αὐτοῦ. Δὲν ἔχω δυσκολίαν νὰ παραδεχθῶ τὴν ὑποβίβασιν τῆς ἀσυδότου μερίδος εἰς 1000 δραχ. κατὰ τὰ ἐν Ἰταλίᾳ κρατοῦντα [1].

1) Ἀμφιβάλλω ὅμως ἐὰν θὰ ψηφισθῇ. Φρονῶ μάλιστα ὅτι ἐὰν ποτὲ φορολογηθῶσιν οἱ κατιόντες τοῦ α' βαθμοῦ ἡ τοιαύτη μεταρρύθμισις θὰ συνοδευθῇ δι εὐρείας ἀσυδοσίας διὰ τὰς μικροτέρας μερίδας (Βλ. κατωτέρω σελ. 58).

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ὑπενθυμίζω ὅμως ἐν τούτοις, ὅτι ἀπανταχοῦ ὅπου ἐμειώθη ὁ κύκλος τῶν ἀφορολογήτων μικρῶν κληρονομιῶν, τὸ δημόσιον ἐκ φόβου μὴ διαγείρῃ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν πτωχοτέρων τάξεων ἀπέδωκε διὰ μιᾶς χειρὸς ὅ,τι ἐλάμβανε διὰ τῆς ἄλλης, κλεῖον τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς γενομένας ἀποκρύψεις τῶν κομποδεμάτων καὶ μὴ ἀπογράφον αὐστηρῶς τὰ ἐν τῇ κληρονομίᾳ ἔπιπλα καὶ σκεύη. Τὴν δὲ κάτω τῶν χιλιοδράχμων μερίδων ἐπέκτασιν τοῦ φόρου, κρίνω ἀπολύτως ἀποκρουστέαν, οὐ μόνον διὰ λόγους φιλανθρωπίας, ἀλλ' ἐπίσης καὶ κυρίως διὰ λόγους διοικητικούς. Αἱ μικραὶ κληρονομίαι εἶναι πράγματι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολυαριθμότεραι τῶν μεγάλων· ἡ ὑποβολὴ αὐτῶν εἰς φόρον ἀπαιτεῖ πολυάριθμον προσωπικὸν καὶ συνεπῶς πολλὰς δαπάνας. Τἀνάπαλιν τὰ ἐκ τῆς φορολογίας αὐτῶν ἔσοδα ἔσονται μικρά, διότι κατ' ἀνάγκην τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἔσεται ἐλάχιστον. Ὥστε ἀπὸ ταμιευτικῆς ἀπόψεως ἡ ἐπέκτασις τῆς φορολογίας δὲν ἐνδείκνυται. Ἐρωτᾶται ἀφ' ἑτέρου: ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ὑποβάλλῃ τὰς πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων εἰς πιεστικὰς καὶ ὀχληρὰς διατυπώσεις χάριν τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου; Οἱ γνωρίζοντες πόσον ἐπισφαλῆ βάσιν, ἰδίως προκειμένου περὶ μικρῶν κληρονομιῶν, παρέχει εἰς τὴν στατιστικὴν ἡ ἡμετέρα φορολογία δὲν θὰ διστάσωσι περὶ τῆς προσηκούσης εἰς τὸ ἐρώτημα ἀπαντήσεως.

Λόγου δὲ τυχόντος περὶ στατιστικῆς τῶν κληρονομιῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ἐκφράσωμεν τὴν ἐλπίδα, ὅτι ὁ διακεκριμένος ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν κ. Γεωργαντᾶς, ὅστις κατέγινεν ἤδη περὶ ταύτην θὰ φροντίσῃ νὰ ἐπενέγκῃ εἰς αὐτὴν μερικὰς ἐπειγούσας μεταρρυθμίσεις. Ὡς ἔχουσι νῦν τὰ τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας, μενόντων δηλ. ἀφορολογήτων τῶν κατιόντων, ἡ στατιστικὴ τῶν κληρονομιῶν μόνον εἰκαστικὰς πληροφορίας δύναται νὰ δώσῃ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου [1], θὰ ἠδύνατο ὅμως νὰ παράσχῃ

1. Ἡ ὑποβληθεῖσα εἰς φορολογίαν κληρονομικὴν μᾶζα ἀνῆλθεν εἰς 15 περίπου ἑκατομμύρια. Ληφθείσης τῆς ἐν Γαλλίᾳ σημειωθείσης ἀναλογίας μεταξὺ τῆς εἰς κατιόντας ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀφ' ἑτέρου κληρονόμους περιερχομένης κληρονομίας, ὑπελογίσθη ὅτι περὶ τὰ 40 ἑκατομμύρια

ἱκανοποιητικὰς τοιαύτας ὡς πρὸς τὴν κατανομήν, αὐτῶν διότι καὶ αἱ τῶν φορολογούμεναι κληρονομίαι ἀρκοῦσι νὰ μᾶς φωτίσωσι περὶ τούτου. Τὸ δὲ μόνον ἀπαιτούμενον εἶναι νὰ καταρτισθῶσι πίνακες τῶν κληρονομιῶν καὶ τῶν κληρονομικῶν μερίδων. Ἀντὶ τούτου τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν μᾶς πληροφορεῖ μόνον περὶ τῶν εἰς ἕκαστον βαθμὸν συγγενείας περιελθουσῶν κληρονομιῶν, τοῦθ' ὅπερ μόνον ἀπὸ δημογραφικῆς ἀπόψεως παρουσιάζει οὐσιῶδες ἐνδιαφέρον.

Ἔρχομαι νῦν εἰς ζήτημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ γνῶμαι τοῦ κ. Δεμερτζῆ δὲν συμπίπτουσι μετὰ τῶν ἐκτεθέντων ἀνωτέρω, εἶναι δὲ τοῦτο τὸ τῆς φορολογίας τῶν κατιόντων. «Οὐδὲν νομικὸν πλάσμα, λέγει ὁ κ. Δεμερτζῆς (σελ. 54), δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐπικρατέστερον τῆς ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης, ὅπως εἰσαχθῇ δικαιοσύνη εἰς τὴν φορολογίαν, ἑτέρωθεν δὲ παραμένει ἐντελῶς ἀναπόδεικτον ὅτι οἱ δεσμοὶ μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἑλληνικῆς χώρας εἶναι ἀνώτεροι καὶ στενώτεροι τῶν ἀλλαχοῦ ὑπαρχόντων δεσμῶν. Ἄλλως τε ἡ ὕπαρξις ἀνωτέρων καὶ στενωτέρων δεσμῶν

περιέρχονται εἰς τοὺς κατιόντας τοῦ πρώτου βαθμοῦ. Ὁ κ. Δεμερτζῆς ὑπολαμβάνει ὅτι τὸ ὑπολογιζόμενον ποσὸν εἶναι κατώτερον τοῦ πραγματικοῦ, διότι ἐν Γαλλίᾳ ὁ ἐπιζῶν σύζυγος κληρονομεῖ μετὰ τῶν κατιόντων, τοῦθ' ὅπερ ἐξαιρετικῶς μόνον συμβαίνει παρ' ἡμῖν. Τὸ κατ' ἐμὲ φρονῶ, ὅτι ἡ χρῆσις γαλλικῶν ἀναλογιῶν δὲν ἄγει εἰς ἀσφαλῆ συμπεράσματα, διότι οἱ δημογραφικοὶ ὅροι τυγχάνουσιν ἐντελῶς διάφοροι, τόσον ὑπὸ τὴν ἄποψιν τῆς ἀτεκνίας ὅσον καὶ ὑπὸ τὴν τῆς ἀγαμίας. Ἴσως ἀσφαλεστέραν βάσιν θὰ παρεῖχον αἱ Ἰταλικαὶ στατιστικαί. Κατὰ ταύτας (βλ. Cabiati, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 732) τὰ δύο τρίτα τῶν κληρονομιῶν μεταβαίνουσιν εἰς τοὺς κατιόντας καὶ ἀνιόντας τὸ δὲ ὑπόλοιπον τρίτον κατανέμεται κατὰ $^1/_4$ εἰς τὸν ἐπιζῶντα σύζυγον καὶ $^3/_4$ εἰς τοὺς λοιποὺς κληρονόμους. Ἐννοεῖται ὅτι διὰ τὴν τυχὸν χρησιμοποίησιν τῶν ἀναλογιῶν τούτων παρ' ἡμῖν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός, ὅτι ἐν Ἑλλάδι μένουσιν ἀφορολόγητοι ὄχι πάντες οἱ ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ κληρονόμοι ἀλλὰ μόνον οἱ κατιόντες τοῦ πρώτου βαθμοῦ. Ὥστε ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ κατανομὴ τῶν κληρονομιῶν γίνεται καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν ὅτι μένουσιν ἀσύδοτοι, τό γε νῦν ἔχον, παρ' ἡμῖν ὀλιγώτεροι τῶν $^2/_3$ τῶν κληρονόμων.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

καὶ μείζονος ἀλληλεγγύης μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων, ἀποδεικνύει τὰς μείζονας ὠφελείας τῶν κατιόντων πρὸ τοῦ θανάτου τῶν ἀνιόντων· τούτου δ' ἕνεκεν συντρέχει εἰς ἐπὶ πλέον λόγος παρ' ἡμῖν πρὸς φορολόγησιν τῆς εἰς τοὺς κατιόντας περιερχομένης κληρονομίας».

Εἰπὼν ἤδη ἱκανὰ ἐπὶ τοῦ θέματος (βλ. ἀνωτ. σελ. 13—14 καὶ 46—47) περιορίζομαι ἀπὸ δογματικῆς ἀπόψεως ἰες τὴν παρατηρήσεων ὅτι ὁ ἀξιότιμος εἰσηγητὴς τοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν φαίνεται βλέπων ὑπὸ τὸ ἀληθὲς αὐτῶν φῶς τὰς συνεπείας τῆς μεγαλειτέρας οἰκογενειακῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς συμβιώσεως γονέων καὶ τέκνων. Ὁ φόρος τῶν κληρονομιῶν βασίζεται ἐπὶ τῆς ἰδέας τῆς ἀκερδήτου αὐξήσεως τῆς περιουσίας ἐκ μέρους τῶν κληρονομούντων. Πλὴν προκειμένου τοὐλάχιστον περὶ τῆς μεγάλης πλειονοψηφίας τῶν κληρονομιῶν τὸ εἰσόδημα τοῦ ἀποθανόντος οἰκογενειάρχου ἐφ' οὗ ἔζων αἱ θυγατέρες του καὶ τὰ ἀνήλικα ἄρρενα ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ ἐνήλικα τοιαῦτα, ἀπηρτίζετο ἐν μέρει μόνον ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς κληρονομουμένης περιουσίας, σπουδαίου τμήματος αὐτοῦ ἀπορρέοντος ἐκ τῆς προσωπικῆς τοῦ νεκροῦ ἐργασίας. Ἀποθνήσκοντος λοιπὸν τοῦ πατρὸς τὰ τέκνα θὰ εὑρεθῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ κεφαλῆς εἰσοδήματος *πολὺ μικροτέρου* ἢ ἐκείνου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐσυνήθισαν νὰ ζῶσιν. Ἐρωτᾶται: εἶναι ἀρά γε ἡ κατάλληλος στιγμὴ ὅπως, ἐπὶ λόγῳ ἀκερδήτου *αὐξήσεως* τῆς περιουσίας των, μειώσῃ τὸ δημόσιον τὸ ἤδη μειωθὲν διὰ τοῦ θανάτου εἰσόδημα;

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ δογματικῆς, ἀπὸ δὲ ταμιευτικῆς ἀπόψεως δύναταί τις τὰ παρατηρήσῃ τὰ ἑξῆς:

Ὁ κ. Δεμερτζῆς προσδοκᾷ ὅτι διὰ τῶν προσόδων τῆς φορολογίας τῶν κατιόντων θὰ καταστῇ δυνατὸν ν' ἀνακουφισθῶσιν αἱ πτωχότεραι τάξεις ἐλαττουμένων τῶν ἐμμέσων φόρων. Τὸ κατ' ἐμὲ φρονῶ ὅτι καὶ ἐπὶ τῇ ἀπιθάνῳ ὑποθέσει ὅτι ἡ νέα πρόσοδος θὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τοιοῦτον εὐγενῆ σκοπὸν μικρὰν ἀνακούφισιν δικαιοῦνται οἱ πτωχότεροι ν' ἀναμένωσι διότι μικρὰ σχετικῶς θὰ ὦσι τὰ ἐκ τῆς νέας φορολογίας ἔσοδα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀληθῶς τὰ ἐκ τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν εἰσπραχθέντα τῷ 1911 ἀνήρχοντο εἰς 500,155 δρχ., ἀληθὲς ἐπίσης ὅτι ἐὰν βασισθῇ τις εἰς τὰς στατιστικὰς τοῦ συγγενεστέρου δημογραφικῶς τοῖς Ἕλλησιν ἔθνους, δηλαδὴ τοῦ Ἰταλικοῦ, θὰ ὑπολογίσῃ ὅτι δυνάμει τῆς ἰσχυούσης νομοθεσίας μένουσιν ἀσύδοτοι σχεδὸν τὰ $^2/_3$ τῶν κληρονόμων (1), δὲν πρέπει τις ὅμως νὰ σπεύσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐπέκτασις τοῦ φόρου εἰς τοὺς ἀσυδότους τούτους θὰ τριπλασιάσῃ τὰς προσόδους. Ὄντως, τοῦ ποσοστοῦ τοῦ φόρου αὐξανομένου ἐφ' ὅσον ἀπώτερος τυγχάνει ὁ μετὰ τοῦ κληρονομουμένου σύνδεσμος, ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου δὲν εἶναι ποσῶς ἀνάλογος πρὸς τὰ κληρονομούμενα ποσά. Τούτου τρανὴ ἀπόδειξιν ἀποτελοῦσιν αἱ στατιστικαὶ τῶν κληρονομιῶν τοῦ ἔτους 1911. Ἐπὶ κληρονομικῆς μάζης 15,572.000 δρ. ἐδηλώθησαν ὡς περιερχόμεναι εἰς ἀνιόντας καὶ κατιόντας β' βαθμοῦ 838,397 δρ. ἤτοι 13$^0/_0$ ἐπὶ τῶν εἰσπραχθεισῶν ὅμως 500,155 κατεβλήθησαν ὑπὸ τῶν κληρονόμων τούτων 4,088 δρ., *ἤτοι πολὺ ὀλιγώτερον τοῦ ἑκατοστοῦ*(2).

Ἀναλόγους ἐκπλήξεις κυοφορεῖ διὰ τὸ πολὺ κοινὸν ἡ ἐπέκτασις τοῦ φόρου εἰς τοὺς κατιόντας τοῦ α' βαθμοῦ. Ἀλλὰ θὰ παρατηρηθῇ ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ μικρὰ ἀπόδοσις ὀφείλεται εἰς τὸ ἐλαφρὸν τοῦ ποσοστοῦ εὔκολον εἶναι ν' αὐξήσωμεν τὸ ποσοστόν. Τὸ φάρμακον εἶναι τῷ ὄντι πρόχειρον, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐκ τῶν συνιστωμένων ὑπὸ δοκίμων ἰατρῶν. Ὡς ὁμολογεῖ ὁ κ. Δεμερτζῆς, «ἡ φορολογία τῶν κατιόντων πρέπει νὰ εἶναι ἠπία, οὐ μόνον διότι θὰ πλήξῃ στενώτατα μετὰ τοῦ κληρονομουμένου συνδεόμενα πρόσωπα ἀλλὰ καὶ διότι προσέτι μόνον οὕτω, εἶναι δυνατὸν ἡ τοιαύτη φορολογία νὰ καταστῇ ἀμέσως ἀνεκτή, ἡ δὲ βεβαίωσις νὰ μὴ προσκρούσῃ εἰς ἀνυπερβλήτους δυστροπίας τῶν φορολογουμένων».

---

1) Βλ. σημείωσιν σελ. 55 ἐν τέλει.

2) Τὸ ἔτος 1910 ἔδωκε διάφορά πως ἀποτελέσματα. Βλ. ἐν τῷ Δελτίῳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ἔτος γ' τεῦχος 6' τοὺς σχετικοὺς πίνακας δημοσιευομένου ὑπὸ τοῦ κ. Β. Γεωργαντᾶ.

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Τὸ κατ' ἐμὲ δὲ προβλέπω ὅτι τοιαύτη φορολογία δὲν θὰ εἶναι μόνον ἠπία κατὰ τὸ ποσοστόν, ἀλλὰ θὰ συνοδεύηται δι' εὐρείας ἀσυδοσίας ἐν τῇ βάσει (1). *Ἐν συμπεράσματι τὰ ἀπὸ τῶν κατιόντων εἰσπραχθησόμενα θὰ εἶναι οὐχὶ διπλάσια, ὅπως φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀλλὰ πολὺ ὀλιγώτερα τῶν νῦν διὰ τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν εἰσπραττομένων.* Μοιραίως δὲ προκύπτει τὸ ἐρώτημα ἐὰν αὐτὴ ἡ πρόσοδος 2 ἢ 3 ἑκατοντάδων χιλιάδων δραχμῶν δικαιολογεῖ μεταρρύθμισιν προσκρούουσαν μὲν κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ ἔθνους καὶ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς τοῦτο ζῇ, ἀναμφισβητήτως δὲ μέλλουσαν νὰ γεννήσῃ πιέσεις καὶ ἐνοχλήσεις διὰ τοὺς φορολογουμένους καὶ νὰ προσθέσῃ νέα· καθήκοντα εἰ-τὴν ὑπερβεβαρυμένην καὶ ἥκιστα παρεσκευασμένην δι' ἀνακριτικοῦ χαρακτῆρος φορολογίας ἐφοριακὴν ὑπηρεσίαν (2). Τὸ λογικὸν μάλιστα συμπέρασμα τῶν ἄνω θὰ ἦτο ν' ἀπαλλαγῶσι φόρου καθ' ἑαυτὸν ἱεροεξεταστικοῦ καὶ ὡς πρὸς τὰ ὀρφανὰ ἀδικωτάτου μὴ ἀποδίδοντος δὲ οὐδὲ κἂν 5000 δραχμὰς ἐνιαυσίως οἱ ἀνιόντες καὶ οἱ κατιόντες τοῦ 6' βαθμοῦ.

---

1) Ὁμολογητέον εἶναι ὅτι ὁ κ. Δεμερτζῆς οὐχὶ μόνον δὲν εἶναι ὀπαδὸς εὐρυτέρας ἀσυδοσίας, ἀλλὰ καὶ τὴν νῦν εὑρίσκει ὑπερβολικήν. Οὐχ ἧττον ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ὅστις θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ψήφισιν τῆς φορολογίας τῶν κατιόντων ἐν Ἑλλάδι, θὰ προβῇ εἰς παραχώρησιν εὐρείας ἀσυδοσίας διὰ τὰς μικροτέρας μερίδας οὐ μόνον διὰ νὰ προσελκύσῃ, κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Λόϋδ-Τζῶρτζ (ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 24) τὰς μέσας τάξεις εἰς τὸν πρὸς ἐπιβάρυνσιν τῶν πλουσιωτέρων ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ διότι ὡς ἀνωτέρω κατέδειξα (βλ. σελ. 56) διὰ τοὺς κατιόντας ἡ κληρονομία ἀποτελεῖ βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς των καταστάσεως μόνον ἐφ' ὅσον προκειται περὶ σπουδαίας κληρονομίας εἰς δὲ τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς ἀποτελεῖ ζημίαν, ἐνίοτε δὲ καὶ συμφοράν.

2) Οἱ ἀμφιβάλλοντες περὶ τούτου ἂς ἐξετάσωσι κατὰ ποῖον τρόπον ἐλέγχονται νῦν αἱ δηλώσεις. Μεταξὺ τῶν ἄλλων οἱ ἔφοροι μὴ ἔχοντες καιρὸν νὰ βασανίσωσι ταύτας ἐφεσιβάλλουσιν αὐτὰς κατὰ κανόνα, καὶ οὕτως εἶδον ὑποβαλλομένους εἰς τοὺς κόπους δικαστικῶν διαδικασιῶν κληρονόμους μετὰ παραδειγματικῆς εἰλικρινείας καὶ ἀκριβείας καταρτίσαντες τὰς δηλώσεις των.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Παρὰ πάντα ταῦτα, ἡ πρὸς ἐπέκτασιν τάσις του Φ. Κ. εἶναι τοιαύτη, ὥστε δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ὑπαχθῶσι προσεχῶς εἰς αὐτὸν καὶ παρ' ἡμῖν οἱ κατιόντες. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θὰ ὑπεείκνυον τὴν μίμησιν ἰδιορρύθμου, ἀλλ' εὐφυοῦς διατάξεως τοῦ Ρωμουνικοῦ νόμου.[1] Ἐν Ρωμουνίᾳ δὲν φορολογεῖται ὁ κινητὸς πλοῦτος, ἐν ᾧ φορολογεῖται ὁ ἀκίνητος· πρὸς κολασμὸν τῆς ἀνισότητος εἰσήχθη πρόσθετος φόρος 3% ἐπὶ τῶν κληρονομουμένων προσοδοφόρων κινητῶν, ἐξαιρουμένων τῶν ἤδη τακτικῶς φορολογηθεισῶν διὰ τοῦ φόρου τοῦ ἐπιτηδεύματος μετοχῶν τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν Ἑταιρειῶν.[2] Παρ ἡμῖν, ὁ κατὰ μίμησιν τοῦ Ἰταλικοῦ φόρου τοῦ κινητοῦ πλούτου, εἰσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Εὐταξίου φόρος τοῦ εἰσοδήματος οὐδέποτε ἐφηρμόσθη ὁ ἀντ' αὐτοῦ δὲ ψηφισθεὶς τῷ 1911 συμπληρωματικὸς φόρος τοῦ εἰσοδήματος ἔχει μὲν τὸ ἀνεκτίμητον προσόν, ὅτι δὲν εἶναι ἀνακριτικός, οὐχ ἧττον ὅμως βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ τεκμηρίου τοῦ

---

1) ***Βλ.*** περὶ τῆς φορολογίας τῶν κληρονομιῶν ἐν Ρωμουνίᾳ τὴν Ρωμουνικὴν μετάφρασιν τοῦ ἐγχειριδίου Δημοσίας Οἰκονομίας τοῦ Eheberg μετὰ σημειώσεων καὶ προσθηκῶν ὑπὸ Γ. Creangâ (Βουκουρέστιον 1901 σελ. 300 301) τὴν στατιστικὴν τῶν κληρονομιῶν, δημοσίευμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν μετὰ δογματικοῦ προλόγου (Βουκουρέστιον 1905) τὴν λαμπρὰν ἑρμηνείαν τοῦ νόμου τοῦ χαρτοσήμου τοῦ κ. Κορνηλίου Botez (γ' ἔκδ. Βουκουρέστιον 1908) τοὺς νόμους τοῦ χαρτοσήμου (Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν Βουκουρεστίου 1912.)

Σημ. Πάντα τὰ ἄνω ἔργα ἔλαβε τὴν καλωσύνην νὰ πέμψῃ ἡμῖν ὁ ὑπουργὸς τῆς ἐμπορίας, γερουσιαστὴς Ξενοπώλ, πρὸς ὃν ἐκφράζομεν ἐνταῦθα τὰς ἡμετέρας θερμὰς εὐχαριστίας.

2. Βλ. Creanga σελ. 301 καὶ Statistique des successions σελ. XXVI. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐπίσημον δημοσίευμα ἐξεδόθη Ρωμουνιστὶ καὶ Γαλλιστί I. Τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ Ὄθωνος διὰ διάφορα ἐπίσημα Ἑλληνικὰ δημοσιεύματα (λ. χ. τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1861, τὴν γενικὴν ἔκθεσιν τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας τοῦ 1861 κτλ).

Λυπηρότατον δ' εἶναι, ὅτι ἐγκατελείφθη ἡ παράδοσις αὕτη. Σήμερον καὶ Ἑλλὰς καὶ Ἑλληνικὰ δημοσιεύματα, ὡς ἡ ἀρίστη ἀπογραφὴ τοῦ 1907, μένουσιν ἄγνωστα εἰς τὸν ξένον κόσμον καὶ τὴν ξένην ἐπιστήμην.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἐνοικίου ἔχει πολλὰ τὰ τρωτά, καταλήγει δ' εἰς ἐπιβάρυνσιν τῶν οἰκοδομῶν. Ἐφ' ὅσον τὰ ἤθη καὶ ἡ διοίκησις δὲν ἔχουσιν ἱκανῶς προαχθῇ ὅπως εἰσαχθῇ τελειότερός τις τύπος φόρου τοῦ εἰσοδήματος, δέον νὰ μελετηθῇ κατὰ πόσον δὲν θὰ ἐπράττομεν φρονίμως καταργοῦντες τὸν συμπληρωτικὸν φόρου τοῦ εἰσοδήματος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ καθιεροῦντες εἰδικὸν Φ. Κ. ἐπὶ τῶν ἀφορολογήτων κινητῶν ἀξιῶν, ὃν θὰ ἐτέλουν οἱ κατιόντες, καὶ ὅστις θὰ προσετίθετο διὰ τοὺς λοιποὺς κληρονόμους εἰς τοὺς ἤδη τελουμένους. Ὁ κυριώτερος σκόπελος εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοιαύτης μεταρρυθμίσεως εἶναι ἡ ὤθησις πρὸς ὑπεκφυγήν, ἣν ἀποτελεῖ πᾶς βαρὺς Φ. Κ. ἰδίᾳ προκειμένου περὶ κινητῶν ἀξιῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Σελίς

Β΄. Περὶ φορολογίας τῶν κληρονομιῶν ἐν Ἑλλάδι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΦΑΛΜΑΤΑ

Ἐ τῇ παρούσῃ μελέτῃ ἐκτυπωθείσῃ ἐν τάχει παρεισέφρυσαν πολλὰ τυπογραφικὰ σφάλματα ἀναγκάζοντά με νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀναγνώστου. Ἐδιόρθωσα ἤδη τὸ ἐν σελίδι 52 σπουδαῖον παρόραμα τῆς σελίδος 22 καθ' ὃ ἐφέρετο ὡς *εἰσαχθεὶς* ὁ παρ' ἡμῖν ἁπλῶς *προταθεὶς* φόρος ἐπὶ συμπάσης τῆς κληρονομίας (Nachlassteuer). Ἀνάγκη νὰ προστεθῇ ὅτι ἡ ἄρτι ἐκδοθεῖσα γ' ἔκδοσις τῶν Systèmes généraux d'impôts τοῦ Στοὺρμ περιέχει ἄξιον πολλοῦ λόγου κεφάλαιον περὶ τοῦ φόρου τῶν κληρονομιῶν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
0070000000258

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

A11937